

Agirretarrak :

barrenet 11. ikastunitatea

2. maila

ikaslearena

EGILEAK

Proiektuaren arduraduna: **Juxto Egaña** (HABEko Hizkuntzaren Didaktika arduraduna)
Koordinatzaile didaktikoak: **Begoña Martinez** (HABEko teknikaria)
Sabin Zabala (HABEko teknikaria)
Partehartzaileak: **Ander Bezares** (Irakaslea)
Errealizazio didaktikoa: **Felix Sainz** (HABEko teknikaria)

© HABE 2001 ISBN: 84-95827-26-3

Legezko Gordailua:

Inprimaketa: **Gertu Inprimategia. Oñati**

HABE erakundeak eskerrak ematen dizkio Ander Bezaresi materialgintza-proiektu honetan parte hartzerakoan agertu duen borondateagatik.

Maketazioa: **Josetxo Sastre, Iñaki Gozalo eta Igor Astigarraga**

Marrazkiak: **Josetxo Sastre eta Iñaki Gozalo**

Gure esker ona ondoren aipatzen diren hainbat material eta ideia hartzeko baimena eman digutelako.

Aita xalo eta malgu hori. Ikusmira, *Zabalik* 2000ko martxo 18-19. orr.

Albiste bitxiak. *Goizean Behin*. Euskadi Irratia

Anai-arreben arteko harremanak. *Consumer* 1999ko urtarrila

Bakarrik bizi. *Lauretan Babel*. Euskadi Irratia

Belaunaldien ordezkapena... Ikusmira (Erredakzioa), *Zabalik* 1999ko abendua

Bixente suhiltzailea. *Sorginen laratza*. ETB

Egaña, Andoni. Amonak ehun urte bete ditu. *Goizean Behin*. Euskadi Irratia

El Tricicle. *Dinamita* (zenbait gag). ETB

Etxeberría, Hasier. Mantarena. *Kontaidazu*. ETB

Ezkontzaren inguruan kalean. *Galdestreet*. ETB

Familia lehen eta orain (Editoriala). *Unescoren Albistaria* 56: 9. or.

Familia tradizionalak pisu asko du. Ikusmira, *Zabalik* 1999ko abendua

Goñi, Jesus M^a. *Bertatik Bertara*. ETB

Izen berezi bat. *Goizean Behin*. Euskadi Irratia

Mendiguren, Xabier. *Munduan zehar*. Euskadi Irratia

Nagusi Azoka. *Bertatik Bertara*. ETB

Nagusia eta publizitatea. (Internetetik hartua) *Mundohogar*

Noiz ohartu zinen zahartzen ari zinela? *Goizean Behin*. Euskadi Irratia

Non jaio. *Bertatik Bertara*. ETB

Orsayko museoa, bostgarren zatia. *Inpresionismoaren ondoren*. TECHNISONOR, ETB

Puelles, Cristina. Gero eta ume gutxiago jaiotzen da Euskadin. *HAEE*. 2000ko apirila 28: 20-21-22 orr.

SECOT elkarte. *Goizean Behin*. Euskadi Irratia

Schami, Rafik. Eskua bete izar. *Elkar* 13-14. orr.

Uribe, Kirmen. Aita. *Euskaldunon Egunkaria*. 1999/11/11

Urkiza, Ana. Sei milioi salatari. *Euskaldunon Egunkaria*. 2000/11/02

Van Gogh, Vincent Willem. *Lur Hiztegi Entziklopedikoa* 289-290. orr.

Era berean, argazkiak erabiltzen utzi digutelako, eskerrak eman nahi dizkiegu ondoko elkarte, argitaletxe eta aldizkarietako arduradunei:

Bernard, Bruce. *Van Gogh*, Testimonio visual del arte. BLUME.

Fernández, Armand. *Van Goghen erretratu robota*, 1987. Vincent Van Gogh-Arles Fundazioa.

Minelli, Vincent. “El loco del pelo rojo”

Eta mila esker pertsonaia ezkutuari eta bere sendiari euren argazki-albumean endredatzen utzi digutelako.

Agirretarrak :

barrenet 11. ikastunitatea

2. maila

Helduen Euskalduntzearen Oinarrizko Kurrikulua

ikaslearena

AURKIBIDEA

1. Sarrera

1. Lan-egitasmoa	6
2. Ikastunitatearen ibilbidea	7

2. Atazak

A Ataza: Nolako egurra, halako ezpala?	8
B Ataza: Biltzen ginenekoa	21
C Ataza: Zorionean eta ezbeharrean	29
C1 Ataza: Familia	29
C2 Ataza: Haurrak urri	37
D Ataza: Zaharrak berri	46

3. Eranskinak

1. Testuak	53
2. Autoebaluazio-orria	55

4. Material osagarriak

A Ataza: Nolako egurra halako ezpala?	
1. Aitaren izenean	56
B Ataza: Biltzen ginenekoa	
2. Gerarta Aingeru eta beste	60

1.

LAN-EGITASMOA

Aurkezten dizugun ikastunitate honetan familia eta familiaren inguruko kontuez jardungo dugu. Eta, ohi denez, zenbait atazek osatuko dute ikastunitatea eta ataza bakoitzaren amaieran helburu jakin bat burutuko duzu, bakarka nahiz talde txikitan.

Ataza horietan bildurik ondoko gauzak jorratuko ditugu: senideen arteko antzekotasunak, txikitako kontuak, gurasoekiko zein gainontzeko senideen arteko harremanak, familia motak, demografia eta zahartzaroaren inguruko kontu batzuk. Ataza bakoitzaren amaieran burutu beharreko helburu horietaz gainera, ikastunitate osoa bilduko duen lan bat gauzatuko duzue: taldeka, pertsona baten biografia idaztea. Ikastunitatean zehar pertsona bat izango dugu lagun. Lagun hori benetakoa da, baina ez dakigu deus ere haren bizitzaz; argazki banaka batzuk baino ez ditugu.

Argazkiek pertsonaia horren nondik norakoak erakusten dizkigute: gaztetan, lanean, bestelako jardueratan, lagunekin... Argazki horiek lagun eta ataza bakoitzean ateratzen diren gai eta kontuekin idatziko duzue biografia.

Zuen esku gelditzen da, beraz, pertsonaia horren izena, izaera eta gainontzeko kontuak asmatzea eta erabakitzea.

Biografia talde txikitan egingo duzue horma irudi batean. Horma-irudian bere bizitzaren pasartetxoez gain, objektuak nahiz bururatzen zaizkizuen beste kontu batzuk ere itsats ditzakezue. Kontua zera da: pertsona horren bizitzaren ibilbidea begiratu batez ezagutaraztea.

2. IKASTUNITATEAREN IBILBIDEA

1. SARRERA

- Ikastunitatearen eta lan-egitasmoen aurkezpena (6. or.)

A ATAZA: NOLAKO EGURRA, HALAKO EZPALA?

- Ereduari erreparatuz, deskripzio laburrak talde txikitan egin
 - Bideo mutuari soinua jarri
- Pertsonaia famatu baten zenbait datu biografikotatik abiatuta, testu itxura eman
- Egindakoa aitzakiatzat hartuta, ikastunitatearen amaieran egin beharreko azken produktuaren azalpena egin (8. or.)

IRAK/HIZT/IDAZ/MINTZ/ENTZ

OSAGARRIAK

1. AITAREN IZENEAN

- Arte-lan bat aztertu eta azterketaren aurkezpena egin
- Hitz batzuk marraztu edo bestelako bitartekoekin paperean irudikatu (56. or.)

MINTZ

B ATAZA: BILTZEN GINENEKOA

- Neba-arreben arteko hierarkiez hipotesiak egin eta eztabaidatu
- Senideen arteko ospakizunak. Familia hiztegia landu
 - Bizitzeko aukera ezberdinen gainean jardun eta mahaingurua egin (21. or.)

MINTZ/ENTZ/HIZT

OSAGARRIAK

2. AINGERU GERARTA ETA BESTE

- Bakoitzaren izenen inguruan mintzatu
 - Goitizenen kontuaz jardun
- Izenak direla eta, narrazio motz bat taldeka egin (60. or.)

MINTZ/ENTZ/IDAZ

C ATAZA: ZORIONEAN ETA EZBEHARREAN

C1 ATAZA: FAMILIA

- Galderak mintzagai
- Bideoan agertzen den istorioa asmatu eta berreraiki
 - Mahaingurua antolatu (29. or.)

IRAK/MINTZ/IDAZ/ENTZ

C2 ATAZA: HAURRAK URRI

- Demografiaraz jardun
- Etorkizuneko familiaren erretratu robota egin
- Jaiotza tasa dela eta, faktoreak zerrendatu, sailkatu
 - Iritzi artikulua baten gainean jardun (37. or.)

IRAK/MINTZ/IDAZ

IKASLEEN AUTOEBALUAZIOA

(55. or.)

D ATAZA: ZAHARRAK BERRI

- Gertaerak zerrendatu
- Ipuinaren korapiloa asmatu eta idatzi
- Asmo baten onurak zerrendatu, garrantzitsuenak azpimarratu
- Adineko pertsonentzako produktu bat asmatu eta aurkeztu (46. or.)

ENTZ/MINTZ/IDAZ/IRAK

ATAZA: NOLAKO EGURRA, HALAKO EZPALA?

1

- Ikusten duzunez, gelako paretak zuek ekarritako argazkiez bete ditu irakasleak. Argazkiak ikusi ahala, apuntatu argazkietan agertzen direnek ikaskide jakin baten antza badute. Gero ikusiko dugu fisionomista ona zaren.
- Deskribatu labur-labur zeure burua, ama, amona, aita edota beste senitartekorengandik jaso duzun ezaugarriren bat (fisikoa nahiz psikikoa) aipatuz. Zure kasuan egokitzen al da “Nolako egurra, halako ezpala” esaera zaharra?
- Irakur ezazu ondoko testua: *Eskua bete izar*¹ liburuaren pasartetxo bat duzu. Bertan, euren lanbidea dela medio, hainbat guraso eta beren seme-alaben arteko antzekotasunaz jarduten du protagonistak.

(...) Kasurik gehienetan, okinen seme-alabek zango okertuak eta ile tximajarioa izaten dituzte. Zango okertuak txikitzen zama astunak eramateagatik dira, eta ilea beti irinez beteak izaten dute. Harakinen seme-alabak gizenak izaten dira. Sarraileginarenak esku indartsuak eta zauriz beteak izaten dituzte, auto-mekanikariarenak inoiz garbitzen ez diren atzazal beltzez beteak eta abar eta abar. Ez dut luze begiratu beharrik izaten gurasoek zertan lan egiten duten igartzeko. Haur aberatsen kasuan bakarrik sartzen dut hanka. Denek ile guria eta esku leunak eta zango zuzenak izaten dituzte, baina ez dute ezertaz izpirik jakiten. Duela egun pare bat esan zion Josefek mutiko horietako bati ez zutela aingeruek mundura ekarri amak baizik, aitarekin oheratu zelako, eta haurrak negarrari eman zion esanez bere amak ez zuela inoiz horrelako gauzarik egingo. Baina Josefek ez zuen amore eman.

Jolastorduan bila etorri zitzaidan eta haurdun geratzearen kontu hori nola izaten zen galdetu zidan, eta nik erantzun egin nion. Haurrak Josefek aurkeztutako lekuko guztiei entzun behar izan zien. Etxeratu zenean, lelo aberats hark ez zuen mokaduri amaren eta aitaren tartean lo egin nahi izararren gogoazuten eta, horregatik, haserretutik, galde eta galde, semetxoak hainbesteko tik zeukan jakin zuten, eta memelontzi hartu zuen. Aita gaur eskolara etorri da Josefen gizajoari zigor gogorra ezarri diote, agi deizaera alferrik galtzeagatik.

Niri bere aitak goralarria ematen dit. Oh lotsatu horretaz eta aingeru bati botatzen d errua. Nire aitak -sarriegi gainera- berak sort ten du. (...)

• Erantzun ondoko galderei:

- Ados al zaude pertsonaiak egiten dituen deskripzioekin?
- Erraz antzemango zenioke pertsona bati zertan lan egiten duen kanpoko itxura ikusita?
- Irakurri duzu, bada, Josefe izeneko pertsonaiak haur aberats bati aingeruek ez zutela mundura ekarri nola esaten dion. Zu noiz ohartu zinen edo kontatu zizuten? Nola? Zer duzu gogoan?

¹Schami, Rafik. Eskua bete izar. *Elkar* 13-14 orr.

- Testuan bezala egin itzazue beste bi edo hiru langileren seme-alaben deskripzio laburra.

NOLAKOA

1

.....

.....

.....

.....

2

.....

.....

.....

.....

3

.....

.....

.....

.....

- Elkartu talde ezberdinetako ikaskideekin eta elkarri trukatu egindakoa ea asmatzen duten noren seme-alabak diren.

2

Sexuen aukera berdintasunak bete-betean harrapatu zuen belaunaldiko lau gizonezkorengana jo dugu galdezka. 40-60 urteen bueltan dabilta laurak eta ez dira horrenbeste urte pasa aita bilakatu zirenetik.

- Hona hemen lau pertsonaia ospetsuri egin dizkioten bi galderen erantzunak². Gurasoek beren seme-alabekin dituzten harremanei buruz galdetu diegu. Irakur itzazu erantzunak.

XABIER AMURIZA

BERTSOLARIA

Aita «fantasiosoa, jostaria» izan zuen Xabier Amuriza bertsolariak, «legenda batean bezala bizi zena», eta, haren izaera zela-eta, aita-seme-ek harreman jostaria izan zuten. «Hark pentsatzen zuen umea jolaserako zela, eta umeekin beti olgetan ematen zuen. Jolas lagun bat gehiago zen, amaren ernegurako eta ez dut autoritatezko harremanik izan harekiko. Beste etxeetako autoritarismorik ez nuen nik ezagutu».

Hamar urteko alaba dauka Amurizak bakarra. «Alabak agintzen du eta beti gaude jolas giroan. Lehen nagusiei zor zitzaien errespetu hori ez da gure artean. Hala bizi dut nik, eta luze iraun dezala».

A

²Aita xalo eta malgu hori. Ikusmira, Zabalik. 2000.eko martxoa. 18-19 orr.

HASIER ETXEBERRIA

B

IDAZLE ETA KAZETARIA

Gazi-gezaz betetako harremana izan zuen Asier Etxeberria aitarekin, «beti izan ohi den bezala». Gizon tinko eta eredugarritzat du aita, baina, «tinko eta eredu izan beharrak bultzatuta, semearen alde afektibora hurbildu ez dena». Hala ere, Etxeberria ez dago gehiegi kezatzeko moduan: «Zorte oneko izan naiz nire aitarekiko harremanean».

Bi urteko alaba eta hamar hilabeteko semea ditu. «Eduki izanaren sustoa eta lilura pasatzen zaidanean, espero dut nire aitari ikusitako gauza onak erakustea, eta, aldiz, txarrak uxatzea». Baina ziur da berak ere egingo duela aita guztien paper berdintsua, «edo behintzat hala ikusiko naute nire haurrek».

BENITO LERTXUNDI

C

MUSIKARIA

Aitarekiko harremanean gauza bat bada aldatu ez dena, Benito Lertxundiren aburuz: «Umearentzat aita autoritatea da, itzala, sostengua. Naturalki intuitzen du, eta aitak esaten duena, bidezkoa izan ala ez, aintzat hartzen du. Gurearentzat ere aita-amak autoritatea dira». Rolak berdintasuna... «Kontu hori ideologizatzen ari den neurrian, nardatzen, bihurritzen ari da», bota du.

Lertxundi bederatzigarrena zen. «Aitak lan asko egin behar izaten zuen, eta etxean ama zegoen. Harreman afektiboak amarekin ziren». Alaba bakarra dauka berak, eta osorik harrapatzen du gurasoen afektibitatea. Hortaz, «gurea eskaintza zabalagoa da kalitatez».

JUANITO OIARTZABAL

D

MENDIZALEA

Aitarekin izan zuen harremana eta sei hilabeteko Mikel semearekin duena oso antzerakoak dira Juanito Oiartzabalentzat. Aitak mendi gosea zuen, eta bere eskutik ezagutu zituen Anboto, Aratz, Aizkorri eta gertuko gure mendiak, artean ere oso ume zela. «Horrek balio izan dit nagoen lekuan egoteko», dio, aitarekin zorra ezin kitaturik.

Semeak mendia berak eta bere aitak bezainbeste maitatzea nahi luke, «eta horretan ari naiz. Jada Gredosen egon da, 2000 metrora, eta tartetxoa dudan bakoitzean mendira eramaten dut». Besazpian baloia beharrean, oinak mendian ditu Mikel txikiak. «Aitak esandakoa egin beharko du 14 urte bete arte».

- A
B
C
D

- Ondoko galderetan galdetzen zaizuna ondo pentsatuta, azaldu erantzunak ikaskideen aurrean.

- Pertsonaia horiek bezalaxe prest egongo al zinateke ondoko galderatxoak erantzuteko?

- Orain bideo mutu bat ikusiko duzue: guraso eta beren semearen arteko egoera bat. Arretaz ikusi, izan ere, zuen lana bideoari soinua jartzea da; hor suertatzen den guztia asmatzea, alegia (pertsonaiak, egoera, elkarrizketa...). Ondorengo fotogramen parean idatz ditzakezue testuak.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- Idatzitako elkarrizketaren berri eman beharko duzue beste ikaskideen aurrean.
- Ezohiko egoera da bideoan ikusi duzuna, ezta? Ezagutzen al duzu antzekoren bat?

3

Ataza honen bukaerarako biografia labur bat idatzi beharko duzue talde txikitan: datu batzuetatik abiatuko zarete, eta horiek behar bezala jarrita gauzatuko duzue aipatutako biografia.

- Hona hemen familia bat: aita, ama eta seme-alabak. Gure pertsonaia seme-alabetako bat da. Ea asmatzen duzuen zein den.

- Erantzun ondoko galderei:

- Nola du izena gure pertsonaiak?
- Elkarren antza dute? Nork norena?
- Gure pertsonaiak hor agertzen diren senitartekoen artean batekin bereziki izan zuen oso harreman estua. Norekin? Horren izena?
- Ausartuko al zinatekete gainontzeko senitartekoen izenik esaten?
- Gure pertsonaia eta bere aitaren arteko harremanak ez ziren batere onak izan. Ba al dakizue zergatik?
- Esango al duzue pertsonaiaren nondik norakoak labur-labur? Zer dakizue berari buruz?

- Hemen dauzkazue kronologikoki ordenaturik Vincent Van Gogh-en bizitzaren hainbat irudi eta bakoitzari dagokion data. Pareka itzazue ordenaturik gabe agertzen diren gertaerekin.

1853

1869

1876

1878

1882

1885

1886

1888

1888

1888

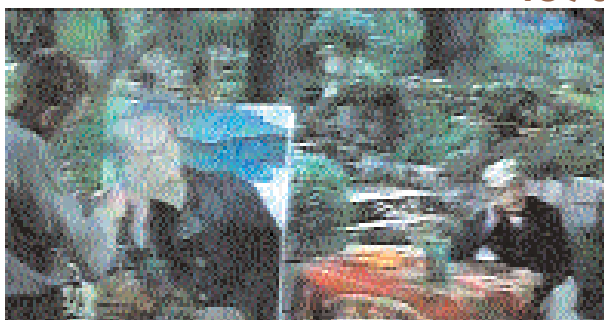
1888

1889

1890

1890

- Orain, beste talde bati emango diozue egindakoa eta, era berean, haiena jaso; izan ere, beste talde horren lanaren azterketatxoa edo analisisa egin beharko duzue. Horretarako, liburuxkan daukazuen biografiaz³ baliatuko zarete. Kontua da zuen ikaskideek egindako lanaren eta biografia horren arteko ezberdintasunen inguruan hausnarketatxoa egitea: estiloan, forman edota bestelako kontuetan egon daitezkeen ezberdintasunak aurkitu behar dira.

VAN GOGH, VINCENT WILLEM. Herri Behereetako margolaria (Zundert, 1853 - Auvers-sur-Oise, Paris, 1890). Artzain kalbindar baten semea zen, eta Brabanteko herri txiki batean bizi izan zen haurtzaroan. Goupil arte galerian hasi zen lanean, Hagan (1869), Londresen (1873-74) eta Parisen (1874-75). Lan hartan zaletu zen margolaritzarekin, maisu holandar handiekin (Rembrandt, Hals), eta bere garaiko frantsesekin (Millet, Corot) bereziki.

Salmenta lana ordea ez zuen gustuko, eta teologia ikasten hasi zen, apaizteko asmotan. Misio bat lortu zuen Belgikan, Borinageko meategietako haur pobreei laguntzeko, bera ere, ondasun guztiak baztertuta, haiek bezalaxe biziz; elizak ordea handik egotzi zuen, kristau irakaspenen interpretazio estuegia egiten zuelakoan.

Hura izan zen Van Goghen lehen krisi gogorra; nolanahi ere, gizadiari artearen bidez lagunduko ziola erabaki zuen, eta erabat murgildu zen margolaritzan. Hamar urte baino ez zituen eman lanean, 1880tik 1890era. Lehen lau urteetan ikasten aritu zen: aurrena, marrazkia lantzerantz joan zen Brusselgo Akademiara. Aitaren etxera joan zen gero, eta ikuspegiak margotzen hasi zen, kanpoan lan eginez. Gero Mauve margolariarengana joan zen lanera: marrazki eta akuarela asko egin zituen, eta oleoa lantzen hasi zen. Brabanteko herrixka batean, Nuenen-en, egon zen 1884-85. urteetan, familiarekin berriz ere, eta garai hartan hasi zen bere estiloa finkatzen.

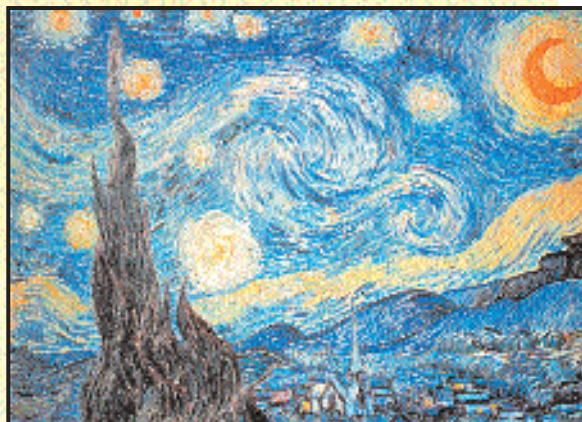
Hiru eratako gaiak erabili zituen: izadi hila, paisaia eta irudiak, denak ere nekezari bizimodu gogorarekin lotuak. Garai hartan irakurri zuen Zolaren *Germinal* eleberriak eragin handia izan zuen Van Goghengan, eta, hala, kritika soziala nabaria da bere margolanetako askotan (*Ehuleak*, *Patata jaleak*).

Anberesen zegoela (1885-86), Rubens margolari handia topatu zuen, eta garai beretsuan ezagutu zituen japoniar margolariak ere, Van Goghen kolorearen ikusmoldean eragin handia izan zutenak. Parisen gero, Theo anaiarekin elkartu zen, eta han ezagutu zituen, besteak beste, Toulouse-Lautrec, Gauguin eta, oro har, margolaritza inpresionista; inpresionismoaren eraginpean, kolore argiak eta pintzelkada hautsiak erabiltzen hasi zen. Garai hartako obretan antzematen da jadanik Van Goghen nortasun indartsua (*Autorretratuak*, *Aita Tanguy*). Arlesko hirira joan zen bizitzera (1888) eta lan handia egin zuen, paisaiak (Eguzkiloreen saila tarte-an), eta erretratuak (*L'Arlésienne*) batez ere. Ordu arteko pintatzeko erak alde batera utzita, formak soiltzen eta koloreen arteko kontrastea nabarmentzen hasi zen.

Artisten etxe bat sortzeko asmoa hartu zuen. Gauguin joan zen harekin lan egitera, baina, eztabaida gogor baten ondoren, Gauguinek alde egin zuen, eta Van Goghek, erabat gaixoturik, belarri-gingila moztu zuen. Krisi haren ondoren, margotu zituen bere lan hoberenetako batzuk (*Autorretratu belarria moztuta eta piparekin*, *La Berceuse*).

Aluzinazioak zituela-eta, erietxe batean sartu zuten. Gero, beldur baitzen lanerako ahalmena galduko zuela, eroetxe batera eraman zezaten eskatu zuen berak, eta Proventzako Saint-Rémyko egoitza batean hamabi hilabete egin zituen. Han, aldizka gaixo egon bazen ere, lanean jarraitu zuen (*Gau izartsua, Oliboen zelaiak*). Pintura lasaiagoa egiten saiatu bazen ere, forma eta kolore indartsuagoak erabili zituen lan horietan.

Bakardadea ezin eramanik, anaiaren gurengana itzuli zen Parisa eta handik, sendagile adiskide batek zainduta, Auvers-sur-Oiseko herrixkara. Atseginez hasi zen lanean; aukeratu zituen gaiak (galsoroak, nekazarien etxeak, eliza, pintzelkada adierazkorrago eta estilo lirikoagoak eginak) halako bakea ematen dute aditzera. Garai hori laburra izan zen ordea; eta azkenean, bakardadea gainditu ezinik eta sendatzeko itxaropenik gabe, bere burua hil zuen tiroz.

Batez ere bizitzako azken hiru urteetako obretan oinarri hartuta, holandar margolari handienetakotzat hartua da Van Gogh. Haren lanak oso eragin handia izan du margolaritza modernoan, bereziki fauvisten eta inpresionisten lanetan. 700 oleo eta 800 marrazki baino gehiago egin bazituen ere, bakar bat baino ez zuen saldu. Izan ere, bizi zen artean ez zuen inolako osperik izan, eta bere lanean zuen fedeari eta Theo anaiaren laguntzari esker egin ahal izan zuen lana (bien arteko gutunak argitaratu dira: *Theori gutunak*). Van Gogh izena XX. mendearen hasieran hasi zen zabaltzen, beste margolarien bidez gehienbat, eta haren ospea etengabe handitu da ordu ezkerotik.

- Irakurri ozen talde horren lana eta, ondoren, aipatu denon aurrean egin duzuen analisia.
- Irakasleak esan dizuen bezala, ondoko argazkietan agertzen den pertsonaren biografia idatzi beharko duzue ataza bakoitzaren ostean, atal bat eginez. Hori egiteko, ikaskide berberak egongo zarete taldean. Hona hemen lehendabiziko argazkiak.

- Ikus ezazue Arman margolari frantsesak Van Gogh omenez *Vincent Van Gogh-Arles Fundazioari* eman zion eskultura. Ea horrek inspiratzen zaituzten eta zuen pertsonaiari antzekorik egiteko gauza zireten. Bejondeizuela!

³Van Gogh, Vincent Willem. *Lur Hiztegi Entziklopedikoa* 289-290 orr.

“Gaztaroa errefus eta berotasunez egina dago; 17 urte nituela. Van Gogh nire idoloa zen. Hain miretsia nuen, zeren eta bera antzeratzen saiatu bainintzen. *Vincent* bere izenaz soilik sinatzen zuela konturatzean, neronek ere hala egitea erabaki nuen *Armand*. Geroztik *-d-* letra galdu nuen, baina hori hurrengo batean kontatuko dizudan beste istorio bat da”.

.....
Armand Fernández
(Niza 1928)

LIB. 4.1.

Guraso eta seme-alaben arteko harremanen inguruan gehiago jardun nahi izanez gero, *Aitarenean* delako ataza duzu material osagarrian. Van Goghek aitaren omenez margotu zuen koadro batek bide emango dizu horretarako.

ATAZA: BILTZEN GINENEKOA

1

- Baietz asmatu irakasleak zenbat neba-arreba zareten eta zeu zenbatgarrena zaren! Ezetz? Hartu koadernoa eta idatzi berak agintzen dizkizun operazio guztiak.
- Hona hemen zientzialari estatu batuar batek egindako azterketa baten emaitza. Ondoko taulan neba-arreben edo bikote baten seme-alaben hierarkian oinarriturik, bakoitzaren izaera nolakoa den azaltzen du. Gu oso ados ez gaudenez gero eta zure iritzia jakin nahian, nahasi ditugu seme-alaba bakoitzari dagozkion deskripzioak. Egin ezazu gogoeta apur batean eta jarri bakoitzari zure ustez zuzena den deskripzioa. Nahi izanez gero, beste adjektibo batzuk ere gainera ditzakezu.

NOR DA NOR?

Lehen seme-alaba ●

- Negoziatzaileak
- Umore garratzagoa izaten dute
- Justizia zentzu handikoak
- Ona, lehiakorragoa, afektu erakusketen zalea eta zelatiak

Bigarren seme-alaba ●

- Irekia
- Errebeldea, kausa erradikaletan tarteko izateko joera
- Iraultzaileak, borrokalariagoak

Erdiko seme-alaba ●

- Bakarrik gozatzen ikasten du
- Desinhibituak eta alaiak izaten dira
- Badaki pentsatzen, arazoen muinera iristen
- Gizartean gutxiago inplikatzeko dira
- Obsesio eta fobiarako joerak ditu

Azken seme-alaba ●

- Autoritario samarra eta kontserbadorea
- Erru sentimendu gehiago izaten dute
- Gizarte presiora moldakorragoak
- Intelektualki kezkatuagoak
- Lidergo gaitasuna izaten dute

- Elkartu gainontzeko ikaskideekin ea zer nolako konbinazioa egin duten. Inork zuk bezala egin badu, elkartu harekin talde txiki bat eratzekeo.
- Elkarrekin zaudetela, egin ezazue konbinazioaren hausnarketatxoa, hau da, horrela parekatzearen arrazoia. Gero, prestatu argudioa eta defendatu denon aurrean.
- Orain, zientzialari ospetsu baten hausnarketak entzungo dituzu. Entzun ondoren, esan zure burua ongi kokaturik ikusten duzun, zientzialariak esaten duen moduan. Horrela izan ezean, azaldu zure esperientzia.
- Hierarkiak nolabaiteko garrantzia duela ikusita, txapelketatxo bat proposatzen dizuegu: ea ondoko zerrenda puze duzuen zeuen ideiekin, hau da, zertan edo zertarako den garrantzitsua lehen seme-alaba izatea eta, era berean, zertan edo zertarako azkena. Talde irabazlea zerrendan gauza edo ideia gehien jartzen duena da. Dena den, asmatutako kontuak baliagarriak diren edo ez erabakitzekeo, guztion iritzia hartuko da kontuan.

Zertan, zertarako edo non da garrantzitsua lehen seme-alaba izatea?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Eta azkena?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2

- Familiaren inguruko bideoa bi zatitan jarriko dizue irakasleak. Ikusi arretaz, geroxeago luzatuko zaizkizun galderek horrekin harremana dute-eta.
- Bildu talde txikitan eta erantzun lehenbiziko zatiari dagozkion galderak:

- Ezagutzen al duzue saioaren izena? Eta aurkezlearena? Bixenteren papera egiten duen aktorearen izena, akaso?
- Bixenteren gurasoen logika kontuan izanda, esango al dizkiguzue hirugarren, laugarren eta bosgarren seme-alaben izenak?
- Bixentek esan duenez, hamar neba-arreba dira familian. Bideoan gainontzekoen izenak aipatzen ez diren arren, gauza izango al zarete geratzen diren artean beste bi izen asmatzeko?

- Entzun diozue, bada, Bixenteri kontu-kontari. Berak azaldutakoaren ildotik, ondoko hausnarketatxoak hartuko ditugu hizpide:

- Bixenteren kasuan bezala, familia artean biltzeko ohiturarik izaten al duzue?
- Noiz eta zer ospatzeko?
- Ahaide hurbilenak soilik biltzen zarete edo Bixentek esan duen moduan, *postizuekin* ere biltzen zarete, kanpotik etorritakoekin, alegia?
- Badirudi Bixenteren familian Pako koinatua dela xelebreena; izan ere, familia gehienetan bada halakorik. Zuenean ere bai? Kontatu xelebrequeriaren bat; nahi baduzue, noski...
- Gizartearentzat oro har garrantzitsua al da familia arteko harreman horiek mantentzea edo dagoeneko aldatzen ari da kontu hori?
- Zuen kasuan garrantzirik ba al du?
- Ez al da askotan itxurakeria larregi gertatzen halako ospakizunetan?

- Familia biltzearen inguruan txapelketatxo bat proposatzen dizuegu. Talde txikitan, ahalik eta senitarteko gehien bilduko dituen egoera bat asmatu beharko duzue. Era berean, egoera horrek zenbat eta zein senitarteko bilduko dituen ere azaldu beharko duzue. Istorioak gutxieneko sinesgarritasuna izan dezan, fikziozko familia horren aurkezpentxoia egitea ezinbestekoa da. (Kontuan izan zailegi suerta daitekeela herenaiton-amonak istorio horretan sartzea horien herenilobek berrogeita hamar urte baldin badituzte.) Ondoko eskemaren barruan jardun beharko duzue:

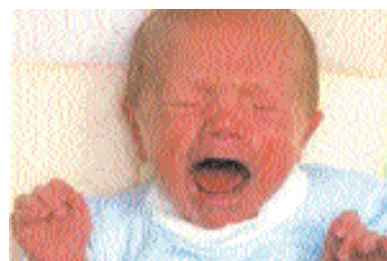
Familiaren istorio laburra (nongoak diren, zer diren...).

Familia hori biltzeko egoera edo arrazoia (ospakizuna, gertaera...).

Familia horretako zein eta zenbat kide joango diren.

- Ondoko taulan daukazue beharrezko hiztegia. Nahiko osaturik dagoen arren, zuek ikusi beste hitz batzuen beharrik daukazuen. Horretarako edo kontsultaren bat egiteko, aldean hiztegiak utziko dizkizue irakasleak.

AHIZPA
 AITA
 AITAGINARREBA
 AITA-AMA PONTEKOAK
 AITAPONTEKOA
 AITONA / AITAITA
 ALABA
 ALABATZAKOA
 AMA
 AMAGINARREBA
 AMAPONTEKOA
 AMONA / AMAMA
 ANAIA
 ARREBA
 BIRRAITONA
 BIRRAMONA
 BESOETAKOA
 BIKI / HIRUKI /
 LAUKIAK
 BILOBA
 ERRAINA
 GURASO
 HERENAITONA
 HERENAMONA
 ILOBA
 IZEBA / IZEKO
 KOINATA
 KOINATU
 LEHENGUSUA
 LEHENGUSINA
 NEBA
 NEBA ARREBAK
 OSABA
 SEME
 SEME-ALABAK
 SEMETZAKOA
 SENITARTEKOAK
 SUHI
 UGAZAITA
 UGAZALABA
 UGAZAMA
 UGAZEME

- Dena prest baduzue, has zaitezke te egindakoa azaltzen.
- Lana ez da hemen bukatu, ez. Balora itzazue istorioak bakoitzak duen sinesgarritasuna kontuan hartuz. Sinesgarritasun horri begira, ondoko irizpideak har ditzakezue kontuan:

- Egoera eta partaide kopuruaren arteko oreka egokia da.
- Egoera erreala da, gerta daitekeen zerbait dela, alegia.
- Agertzen diren pertsonaien artean ez da desfaserik gertatzen (adinean, kopuruan...).
- Istorioaren kalitatea.

3

- Arestian familia biltzen edo batzen duten hainbat egoera ikusi ditugu. Orain, berriz, kontrako bidea hartuko dugu: elkarrengandik urrun edo banan gaitzaketen egoeren inguruan jardungo dugu. Idatz itzazue sendiaren arteko harremanak hautsi, moteldu edo kaskartu ahal dituzten arazoen zerrendatxoa.

-
-
-
-
-
-
-
...

- Irakurri bakarka senideen arteko arazoei buruzko artikulua⁴. Irakurri ahala, eztabaidagarriak iruditzen zaizkizun ideiak azpimarratuko dituzu.

PSIKOLOGIA

Anai-arreben arteko harremanak Edozer konpon daiteke

Familia askotan, urtero bezala Gabonetako mahaiaren inguruan bildurik, gutako batek baino gehiagok egiaztatuko genuen berriro familiako kide jakin batekin dugun konponezina disimulatzea zein zaila zen. Zoritxarrez, distantziaz, haserrez edo liskarrez betetako harremanaren pisua darama zenbaitek aldean. Beti dago arrazoiaren bat etxekoren batekin konponezina izateko: bizitza ikus-teko edo bizitzan jokatzeko moduan izaten den bateraezintasuna, edo arrazoi zehatzagoak: herentziak eta bestelako diru-kontuak, guraso edo anai-arreba gaixoen zainketa, norbaitek bizi duen egoera penagarria ulertu ezina edo solidartaterik eza... Arrazoi ugari anai-arreben arteko distantzia edo komunikaziorik eza sortzeko.

Naturalena senideak elkarrekin ondo konpontzea dela hartuko dugu abiapuntu, edo hala behar lukeela odolarengatik eta elkarrekin bizi izandako haurtzaroarengatik ez bada ere. Horrek ez du esan nahi etxeko guztiengatik maitasun berbera sentitu behar dugunik baina, argi dago anai-arreben arteko harreman emankor eta lasaia oso lagungarri dela guztiok ongi senti gaitezen. Izan ere, esanak esan, familiak pisu handia du. Eta azken batean, familiarengana jotzen dugu arazorik larrienek mehatxatzen gaituztenean.

Normalean ez dugu aparteko arazorik izaten sentitzen duguna edo nahi duguna adierazteko, desadostasun edo gatazkez hitz egiteko, lagun edo lankideen artean bada; baina sarritan ezinezko egiten zaigu anai-arrebekin zenbait gairi buruz aritzea. Berehala sortzen da liskarra, eztabaida, kontu larriagoak ateratzen dira eta ezinezko gertatzen da komunikaziorik oinarritzakoa ere. Edo gerta daiteke interesatzen zaigun gai bati buruz elkarrizketa sortzeko egiten dugu ahaleginak harrera hotz eta protokolozkoa izatea, eta horrek ez gaitu asko animatuko hurrengoan ere saiatzera. Eta egoera hori zergatik gertatzen den galdetzen diogu sarri geure buruari; arazoa konpondu nahi genuke, baina ez dakigu nola.

Arazoaren jatorria

Senideen arteko harreman txarrak azkenean eragozpen handi bihurtzen dira gure bizitarako eta oso era negatiboan hunkitzen eta eragiten digu gertaera horrek, adiskide batekiko harremana apurtzeak baino askoz gehiago. Tradizioz honela esan ohi dugu senar edo emazteari buruz: “nire anaia/neba (edo semea) nire odolekoa da eta zu kalean aurkitu zintudan”. Alderantzizko planteamenduak ere ez dirudi zentzugabea: “gurasoak eta neba-arrebak naturak inposatu zizkidan, baina lagunak eta bikotea, onerako edo txarrerako, neuk aukeratu nituen”. Baina aukera horiek ez dira baztertzailak. Gure inguruan gisa-harremanen sare atsegingarri bat sortzeko beharra dugu, familiako zein bestelako harremanez osatua. Gure ongizate emozionala horretantxe jokatzeko dugu neurri handi batean: helburu hori lortzeko dugun gaitasunean. Gizakien arteko edozein harremanetan bezala, anai-arreben artekoetan ere denetik izan ohi da. Harreman batzuk erabat apurtuta egoten dira, urte luzetako eztabaida gogorren ondorioz. Beste kasu batzuetan, agian gehienetan, harreman grisak izan ohi dira, erabat harreman kaskarrak, ohikeria eta distantzia emozionalez beterikoak dira, itxura batean amultsuak, helduen arteko paktuan oinarrituak. Komunikaziorik eza da nagusi, itxura zaindu arren.

Senide horrekin ez gara ausartzen argi eta garbi hitz egitera (eta are gutxiago gai labainkorrez jardutera), bazterturik genuen gatazkaren mamuak berpizteko beldur. Noizean behin gutxienez, edo familiako bileretan nahiz hiletetan hitz egiteko aukera ematen digun lazo hauskor hori behingoz apurtuko ote den beldur gara. Gutako askok, senide batekin gaizki konpontzen garenean eta harekin elkartu aurretik, ukitu ezin diren gaien zerrenda errepasatzen dugu edo topaketa “markatuko” duen eztabaida edo haserterik ez eragiteko eta egoera desatseginik ez sortzeko nola jokatu pentsatzen dugu aurrez. Zorionez, arazo hauek ez dira familia guztietan gertatzen. Batzuetan, elkar errespetatu eta maite izateaz gain, adiskide eta lagun min ere izaten dira anai-arrebak bata bestearentzat; hainbat proiektutan elkarrekin parte hartzen dute, bata bestea mimatu egiten du eta harro sentitzen dira lortutako harremanaz. Bejondeiela!

Senideetako zenbaitekin komunikaziorik ez dutelako sufritzen dutenek, arazoa gaingiditzen hasteak dakartzan zailtasunei aurre egiteko prest badaude, jakin bezate ia beti dela posible egoera oneratzeko, horrek ahalegin handia eskatu arren eta kasu batzuetan, arrisku emozional handia ere izan arren.

Arazoaren jatorritik abiatu

Batzuetan, etxean txiki-txikitatik ezarri diguten papera edo irudia (“ardurat-sua”, “argia”, “lotsatia”, “parranda zalea”, “eztia”, “ikasle ona”, “sinpatikoa”, “motz samarra”...) barneratzeko izan dugun moduak kaltetu egin dezake anai-arreben arteko harremana. Sailkapen horietatik abiatuta, eta gurasoen aldetik horrek ekarri ohi duen tratatu-desberdintasunean oinarrituta antolatzen da erlazioa, horrek guztiak norbaitentzat sor dezakeen asimetria eta karga peiorati-boarekin. Ezberdintasun horien eraginez, kide bezala baino arerio bezala ikusiko dugu agian senidea. Inbidia eta erresumin ugari jaio daiteke hortik eta heldutan eragina izan ohi du.

Nerabezaroan, etxetik alde egiten hasten garenean, anai-arrebekin komunikazio on eta irekirik eza izan daiteke arazoa. Konfiantzarik ezak aldentzea ekarriko du, eta denborarekin gero eta handiagoa gainera. Isiltasun hori eta “bakearengatik...” esatea, gurasoen etxean hainbeste aldiz gertatzen dena, azken batean estalki hutsa baino ez da, jarrera pasibo batera eramaten gaituena eta arazoak konpondu ez baina gaiztotu egiten dira eta harremana are gehiago eragotzi. Bata bestearentzat ezezagun bihur gaitezke. Eta denbora pasatzen uztea ez da bat ere komenigarri izaten.

Gertatu denari aurre egin barik, ura bere onera etor dadin zain egoteak ez du ezer konpontzen. Eta eragin txarra du gure arteko konfiantzan; konfiantza ezinbesteko baita egiazko edozein harremanetan eta ez bestearenganako konfiantza bakarrik. Geure buruarekiko estimua ere garrantzitsua da; norbere baitatik abiatutako harremanak sortzeko gaitasunaz, harreman garbiak eta irekiak sortzeko abileziak ari gara.

- Arazo horien sailkapenari ekingo diozue arazo bakoitzak daukan garrantziaren edo larritasunaren arabera. Beraz, lehen postuan jarritako arazoa dauden artean larriena izango da: senideen arteko harremanak gehien kaskar litzakeen arazoa, alegia.
- Egin duzuen sailkapenaren arrazoiak esan beharko dituzue. Ondoren, saia zaitezte denon artean zerrenda bakarra adosten.

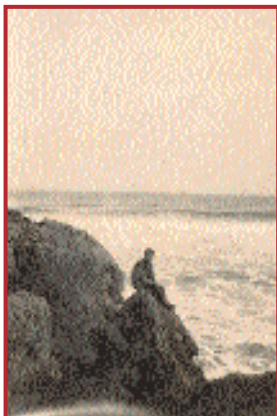
⁴Anai-arreben arteko harremanak. *Consumer*. 1999ko urtarrila

- Artikuluaren egileak aholku batzuk ere ematen ditu senideen arteko harremanak hobetzeko. Irakurri lasai eta ondoren eman zure iritzia.

HELBURUA: SENIDEEN ARTEKO ARAZOAK KONPONTZEA

1. Lehenik, gogoeta egin beharko dut: zer sentimendu dut nire anai-arrebekiko harremanez? Egin gaitzen gure jarrera eta portaeren erantzule.
2. Izan gaitzen positiboak. Barkatu eta ahaztu ditzagun (ahal bada arrazoiak aztertu ondoren), norbere eta inoren hutsegiteak. Eta eraiki dezagun harremana konfiantzan eta maitasunean oinarrituta.
3. Ez dezagun iraganeko arazorik saihestu, oso traumatikoa izan arren, gure gaur egungo harremanari eragiten badio. Gauza guztiez hitz egin daiteke.
4. Jar ditzagun aukerak hurbiltasunerako, bakarka elkartzeko egokierak jarriaz. Hitz egin dezagun: haurtzaroa eta nerabezaroa nola bizi izan genituen, elkarrekin bizi izandako egun politetz eta konpondutako haserreaz. Eta baita konpondu gabe geratu zirenez ere. Azter dezagun iragana, etorkizunari erresuminik gabe aurre egiteko.
5. Erabaki dezagun zein erlazio mota nahi dugun. Izan gaitzen egiazale. Adierazi bestearengan zer ezin dugun jasan eta eskatu berak ere egin dezala beste hainbeste. Zalantzarik gabe, sorpresa ugari azalduko da. Eta, beharbada, barre egiteko egokiera ere sortuko zaigu.
6. Aitor dezagun harreman sendo bat sortzeko premia dugula, etapa berri honetan elkarri laguntzeko benetan prest gaudela erakutsiz.
7. Senideen artean, senide izate hutsagatik, oso ondo konpontzea eta eguneroko komunikazioa edo erabat konfidentziala izatea derrigorra ez dela jakin behar dugu. Gure arteko komunikazioa guztiontzat onena izango den huraxe izan dadin saiatuko gara.

- Hona hemen, agindu bezalaxe, gure pertsonaia ezkutuaren beste argazki batzuk. Ongi aztertu eta segi horren biografia prestatzen. Gogoan izan argazkien edukiez gainera, bigarren ataza honetan hitz egin duguna ere kontuan hartu beharko duzuela biografia gauzatzeko. Bejondeizuela!

ATAZA: ZORIONEAN ETA EZBEHARREAN

C1 ATAZA: FAMILIA

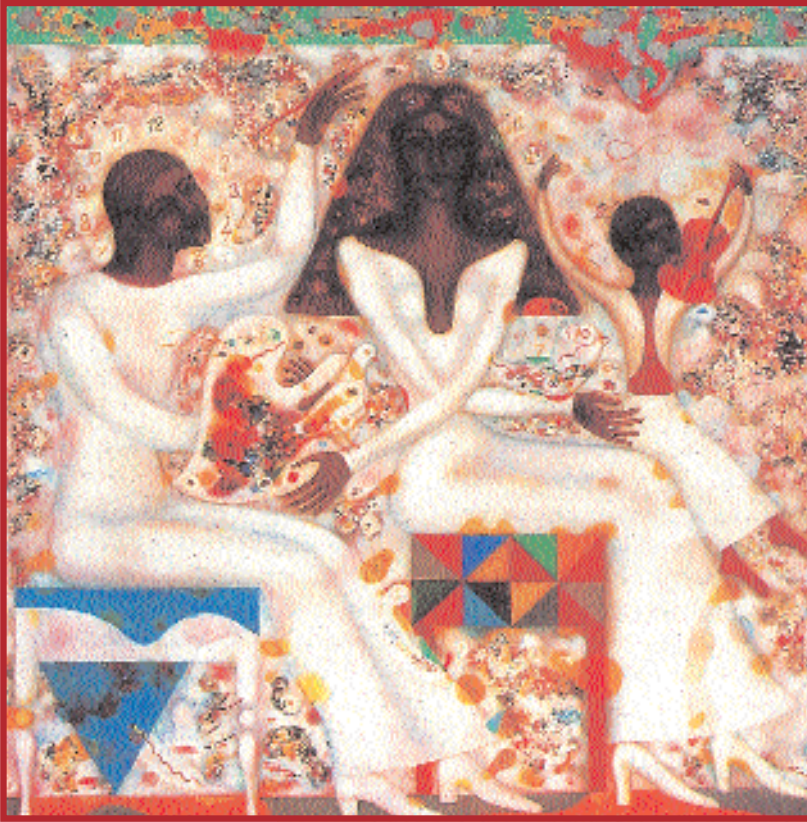

1

- “Familia” hitzak edo familiak berak iradokitzen dizuena adierazten saiatuko zarete: familia ahalik eta ondoen irudikatzen duten zenbait hitz esango dituzue; bakoitzak nahi adina hitz eta nahi duenean esan ditzake. Esandakoaren zergatia edo azalpen txiki bat egin beharko duzue.

- Ondoko testua aldizkari bateko editoriala⁵ duzu: familiari buruzko hausnarketa bat da. Irakurri lasai eta egin ezazu zeuk gogoeta horren gainean. Gero, talde txikitan bilduko zarete eta elkarri komentatuko diozue.

Mito, kosmogonia eta erlijio askotan bikote baten sorrerarekin ematen zaio hasiera gizon-emakumeen bizitzari mundu honetan -Apsu eta Tiamat, Yama eta Yami, Adan eta Eba... Gizona, emakumea eta bere lehen haurra hartzen dituen oinarritzko familia unitate hori eredu unibertsala bihurtzen ari ote da, ordea, gaur egun?

Historian atzera begiratzen dugunean, hala ere, familia egitura zabalagoak eta konplexutasun handiagokoak topatzen ditugu: ordak, klanak, tribuak, leinuak, hiri eta herri komunitateak, hiruzpalau belaunaldi edo gehiago ere

elkarrekin bizi direnak, arbasoek utzitako etsenpluak haien askoz ere geroagoko ondorengoentzat oraindik ere inspirazio iturri bezala balio dienak, ohitura berberak mendeetan zehar gordetzen direnak, erlijiozko kultoak erro sendoak dituenak.

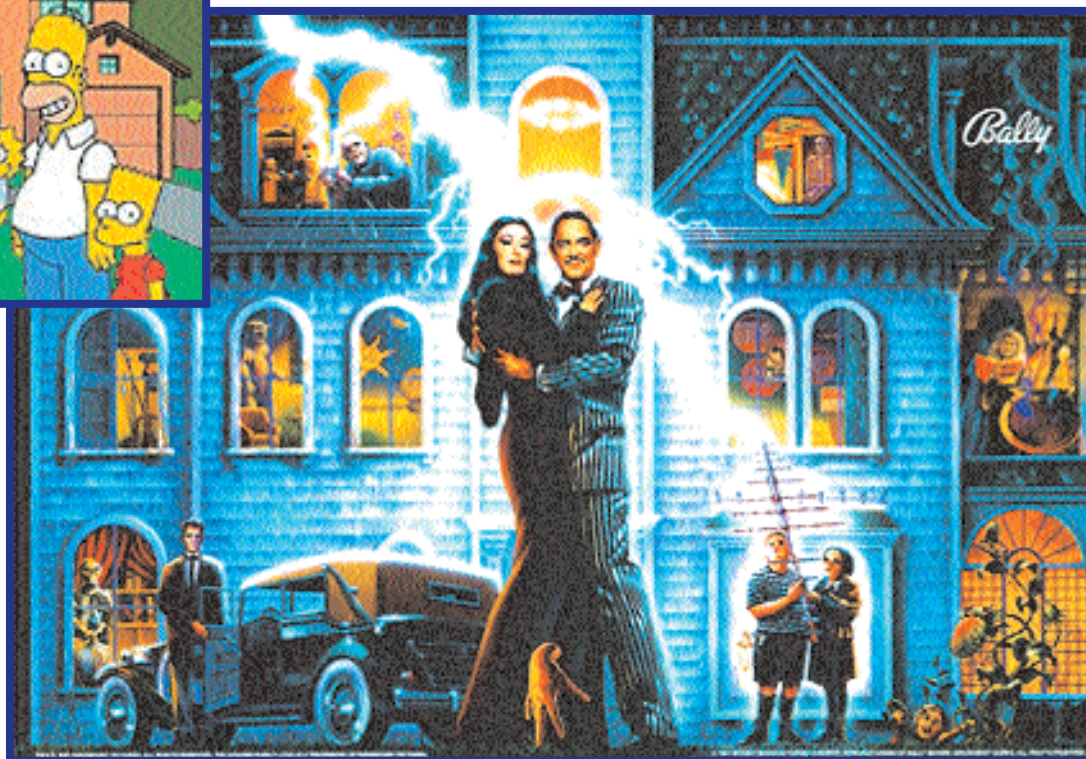
Familia, hitz horren zentzurik zabalenean, osatzen dutenen jatorria eta babesa da, zenbait kode eta hierarkiari dagokionean zenbaitentzat zantzailea izan daitekeen instituzioa, bai, baina denei segurtasunezko sentimendua ematen diena. Milaka urtetan zehar gizartearen baitako lotura elementurik iraunkorrena izan da, herri baten kulturak dituen ezaugarriak hobekien gorde eta transmititu diren gunea.

Gaur egun, ordea, lotura hori geroz eta ahulago ari da bihurtzen, familia geroz eta gehiago bizimodu modernoaren desintegrazio indarrei aurre egin beharrean aurkitzen den ahala. Familia nuklear txikiaren azaltze honek, are guraso bakarreko familia azaltzeak ere, gogoeta eragiten du ea oinarritzko zelula soziala bere formarik laburrenera laburtzen ari den alde guztietan, eta orain arte familiaren bitartez bideratu den kultur aniztasunaren lekua uniformetasunak eta monotoniak hartu behar duen derrigor.

Familia txikiagoa izateko nolabaiteko joera garbi ageri da, baina komunitate beharra ez da aldatu. Ez ote da ari agian gizadia, beti bizimodu berrien sortzaile eta aurrez inoiz iragarri ezina, gizartean bizitzeko bestelako bizimodu berrien bila, familiaren solidariotasuna eta norbanakoaren askatasuna elkarrekin adostuko diren moduan?

⁵Familia lehen eta orain (Editoriala). *Unescoren Albistaria* 56: 9. or.

- Familiaren kontuan sakontzen jarraitzeko, ondokoa proposatzen dizuegu. Jarraian daukazuen galderak Gizarte Lan Eskolako Familia Harremanen Psikologia irakasle titularra den Miren Ariñori egin zizkion kazetari batek. Hiru ataletan banatu ditugu, eta atal bakoitzeko hiruna galdera dauzkagu. Hiru talde txiki egingo dituzue eta talde bakoitzak ataltxo bat aukeratuko du. Bildu eta saia zaitezte, zuen jakituriaz baliatuz, horiei erantzuten.

1. ATALA

- Azken urteotan gero eta familia eredu aniztasun handiagoa dagoela dirudi.
- Emakumeak etxetik kanpo lanean hasteak aldaketa handiak eragin al ditu?
- Familia tradizionalaren irudia krisian al dago gaur egungo gizartean?

2. ATALA

- Etxean hogeita hamar urteko seme-alabak edukitzeak aldatzen al du familiarteko harremana?
- Euskal Herriko familia ereduak ba al du berezitasunik inguruko herrietakoekin alderatuta?
- Ba al dago diferentziarik herrien eta hirien artean? Nabaritzen al da alde handirik batetik bestera?

3. ATALA

- Azken urteotan familiari laguntza emateko prestaturiko profesional asko daude. Arazo gehiago sortzen dira edo hauek konpontzeko gaitasuna galdu da?
- Ausartuko al zinateke familiaren definizioa ematen?
- Hala izaten al da? Lortzen al du jendeak hori guztia bere bizimodua kate motzegian lotu gabe? (galdera hau Miren Ariñok erantzun zuen ondoko honekin lotuta doa: “Egun gero eta onartuagoa da inork ezer sinatu behar ez izatea familia bat osatu dela adierazteko. Nire iritziz familia pertsona bat beste batekin elkartzea da, nolabaiteko intimitatea sortzea, maitasuna eta sostengua lortuz. Eta identitate bat emango dizuna, lotura astunegiak sortu gabe”).

- Ederki aritu zaretelakoan gaude, baina ondo egongo litzateke Miren Ariñok horren inguruan esandakoak irakurtzea. Irakurri lasai eta alderatu zuek botatako iritziekin. Ariñok esandakoaren antzekorik erantzun al duzue?

- Orain, familiarekin harreman handia duen ospakizun tradizional bati helduko diogu: ezkontzari, alegia; elizan egindakoak nahiz udaletxean zibil erara egindakoak. Motorrak berotzeko, ondoko galderez baliatuko gara guztion artean gogoeta egiteko. Hau gidoitxo bat besterik ez da; beraz, beste zerbait komentatu nahi baduzu, aurrera.

- Gero eta jende gehiago ezkontzen dela uste duzu edo bestela krisian dagoen esparrua da?
- Era tradizionalan, elizan alegia, gehiago edo gutxiago?
- Zerk eramaten du pertsona bat ezkontzera? Askotan tradizioa ez apurtzearen edo sendiari buruhausterik ez ematearren egiten omen dute batzuek ohiko ezkontza.
- Hitz egin dezagun ehunekotan. Ezkontzen direnen artean, zenbatek egiten du konbentzituta (horretan sinisten duelako edo) zure ustez?
- Izan dira apaiz urpekari edota hegan senar-emazte egin behar izan dituenik ere. Zer deritzozu horri? Martxa honetan elizak zerbitzu berezi bat jarri beharko luke guztien nahiak asetzeko? Apaizaren beldurra ezkongaiak puentingzaleak badira! Gogoan al duzu kasu deigarriren bat?
- Holandan bikote homosexualak ezkontzen hasiak dira eliz atarian arroza eta guzti... Errebindikazioa, sinismena... ?
- ...

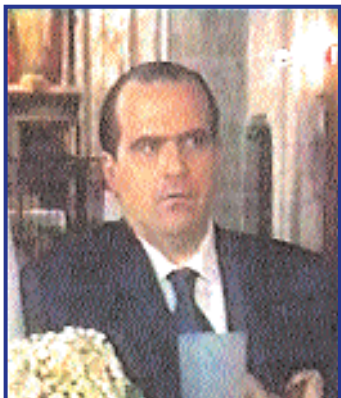
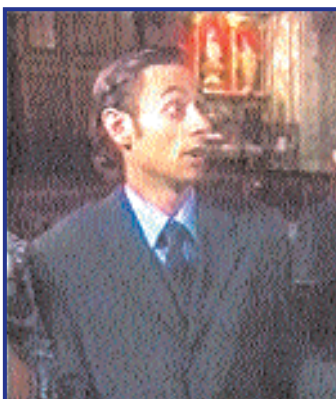
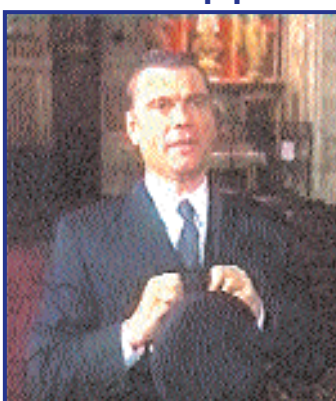
Ez al zenuen nire posta elektronikoa jaso?

- Zuen iritzi interesgarriak aditu ondoren, kalean kazetari batek jendeari egindako ondoko galdera hauek erantzuten saiatuko zarete talde txikitari jarrita, baina beti jendearen erantzuna nolakoa izan daitekeen kontuan hartuta; hau da, jendeak gutxi gora-behera erantzungo duena aurrera. Inkestatuen artean, denetarik dago: helduak, gazteak...

- Nortzuk bizi dira hobeto ezkonduak ala ezkongabeak?
- Ze gauza on dauka ezkontzeak?
- Ze alde ona dauka ezkongabeak?
- Ezkonduak zer estimatzen du gehiago, ohea ala lapikoa?
- Nolakoa izango litzateke egoera onena?

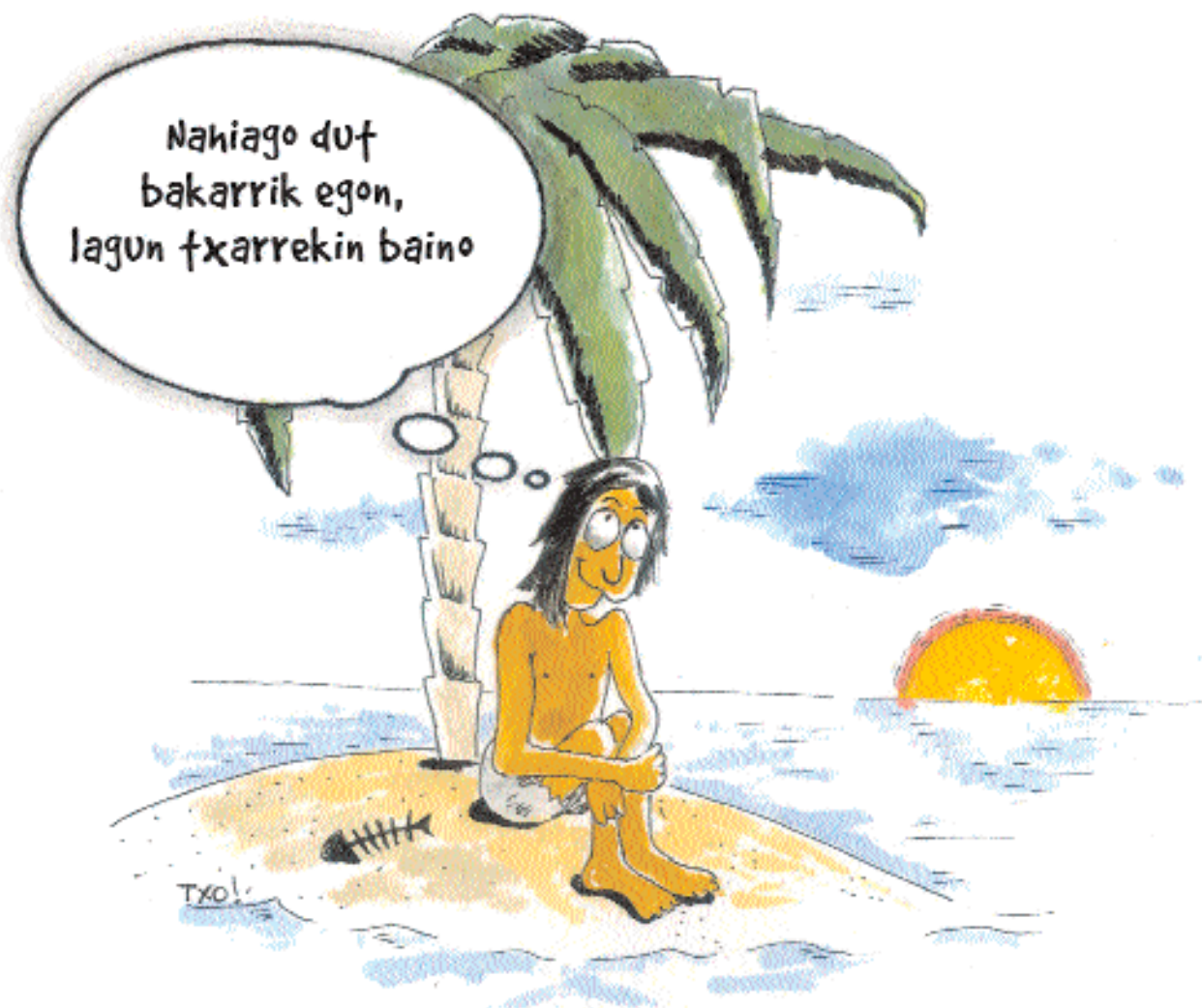
- Fikziozko ezkontza bat ikusiko duzue, irudia baino ez. Izan ere, hor agertzen diren pertsonaien arteko harremanak (bakoitza nolako harremana duen besteeikiko —emazte ohia, amaginarreba... —) eta istorioa asmatu behar dituzue. Lotu pertsonaiak, euren arteko harremanak idatziz.

Aita**Andregaia****Enrik****Mariela****Joan****Marta****Eduard****Giusseppe****Maria**

- Segidan, ezkontzaren ospakizuna —apaizak senar-emazte egiten dituen unea, alegia— ikusiko duzue. Apaizak arazoak ditu esan beharrekoa ahaztu egiten zaiolako behin eta berriro; gauzak horrela, senargaiak lagundu egiten dio. Zuen lana, senargaiaren papera egitea izango da, hots, auresatea apaizak gogoratzen ez duena.

- Irakasleak ezkontza berezi baten irudiak jarriko dizkizue bideoan. Zertan ari dira pertsonaiak? Zer irudikatzen du?
- Egin ezazu gogoeta galdera hauen gainean; gero, denon artean komentatuko ditugu.

- Zer deritzozu bakarrik bizitzeko aukerari?
- Ezagutzen al duzu inor halako aukera hartuta bizi dena?
- Bakarrik biziko zinateke?
- Gaitasun berezia behar da edo edonor bizi daiteke bakarrik?

- Jarraian irakasleak horren inguruko irratsaio bat ipiniko dizue. Arretaz entzun, gero zuen txanda izango da eta.
- Hona hemen irratsaiotik interesgarrienak iruditutako zaizkigun pasarteak. Har ditzagun banan-banan eta solas egin dezagun.

“Nik pentsatzen dut gure gizartean aukera hori egin badezakegu, batez ere, neurri handi batean dela, behintzat, soldata daukagulako eta gure independentzia ekonomikoa daukagulako”.

“Nahiz eta indibidualismoak bultzatzen den gizarte honetan ez dut uste inolaz ere bakarrik bizitzea bultzatzen denik. Nik uste dut, osea, norberak bere etxean, eta hor ikusten da osea, etxe batzutan lau eta bost telebista daude. Orduan, osea, indibidualismoa landu dezakezu familia baten barruan ere. Eta nik ez dakit interneten bidez hor ibiltzen direnak, orduak eta orduak saiatzen direnak, beste batekin kontaktatzen eta ez dakit zer, gustatuko litzaidake jakitea bakarrik bizi den jendea den edo bakarrik sentitzen dena”.

“... nik uste dut gizartean, *osea*, behin eta berriro etengabe bultzatzen gaituztela familia edukitzera. Nik uste dut, e... *osea*, ez dakit nik ez dut ikusten beste mezurik e? Ez dut ikusten beste aukerarik... kalean, komunikabideetan eta telebistako anuntzioetan, *osea*, ikusten dudana da familia eta familiak; eta gainera ba, ez dakit gauza pila bat duten familiak”.

“... ez dakit hor ematen du ba, hori... bakarrik bizitzea ba, gauza ona dela eta bueno gainera pentsatzen dut, e... egungo gizartean ba bai idealizatzen dela egoera hori, ez? Eta ailegatzen da puntu batean non esaten den bikote batekin be harreman bat ondo eramateko banaturik bizi behar dela, ez?, eta iruditzen zait niri astakeria bat”.

“Beti gertatzen da ezkontuta daudenak, familia bat dutenak inbidiatzen dituztela bakarrik bizi direnak. Hori gertatzen da beti”.

“... eske nik bereizten dut gainera, bakarrik bizitzea eta bakardadean bizitzea, *osea*...

“... familia, e... familia krisian dagoela esaten duzunean, *osea*, *osea*, inolaz ere. Nik uste dut familia tradizionala dagoela agian krisian baina, familia ez”.

- Itzul gaitezen berriro hasierara, bideoan ikusi duzuen bakarreko ezkontza berezi horretara. Apaizak nola ezkon lezake pertsona bakarra? Nolako gauzak esaten dizkio? Guk txuleta bat ipini dizuegu hemen; halere, zenbait gauza falta zaizkio testuari, zeuek asmatu beharrekoak, hain zuzen.

APAIZA:
.....
heriotzara arte?

EZKONGAIA: Bai, hala nahi dut.

APAIZA:
.....
tentalditik urrundu nahi duzu?

EZKONGAIA: Bai, hala nahi dut.

APAIZA: Eta bukatzeko,
.....
Onean eta txarrean osasunean eta gaixotasunean?

EZKONGAIA: Bai, hala agintzen dut.

APAIZA: Montse,
.....
deklaratzen zaitut. Has zaitezke pozez oihuka.

EZKONGAIA: Yiuuupiiiiiii!! Oe, oe, oe, oeeee... oe, oeeee.

- Adi, irakasleak bideoa soinuarekin jarriko dizue eta.

- Hona hemen gure pertsonaiaren beste argazki batzuk: ezkongaietan, paseoan, juergan... Segi, bada, pertsona horren bizitza gauzatzen.

C2 ATAZA: HAURRAK URRI

1

- Askotan toki zaratsatu batean, taberna batean kasu, telebista izaten dute soinurik gabe, baina nahikoa izaten da irudia ikustea gertatzen denaz ohartzeko; dela gaia ezagutzen dugulako, dela irudiak oso esanguratsuak direlako. Horixe egingo dugu irakasleak ipiniko dizuen bideoarekin: ikusi arretaz eta aurrean zein gai edo berri ematen ari diren.
- Ohi bezala, galdeketatxo bat proposatzen dizuegu zuen iritzi ezagutzeko.

- Aurkezleak, saioaren hasieran dioten bezala, pertsona bat jaio den tokiak baldintzatzen du edota erabakitzen du berorren bizimodua. Norainoko garrantzia duela uste duzu?

- Jaiotza-tasa handia duen herrialdea dugu India; gurean, berriz, gero eta ume gutxiago jaiotzen omen da. Zein dira batean eta bai bestean eragiten duten faktoreak? Zein dira batean eta bestean izan daitezkeen ondorioak?

- Etxean zaudela egunkaria ireki eta ondoko artikulua⁶ irakurtzeari ekin diozu.

Belaunaldien ordezkapena ez dago ziurtatua

Aste honetan jakinarazi denez, Espainiak du munduko ugalkortasun tasarik txikiena. Estatuko baxuenak Euskal Herrikoak direla kontuan izanik, ezinezkoa da belaunaldien arteko ordezkapena ziurtatzea.

ZABALIK ERREDAKZIOA

Familia eraldatu duten ohitura eta bizimolde berriek eragin kolektiborik ere badute. Emakumeek amatasuna atzeratzea eta bikoteek batere umerik ez edukitzea, edo gehienez ere seme-alaba bakarra, edo bikotearen aldeko apustua egitea erabaki guztiz pertsonala da, bikote iraunkorrik osatu gabe eta seme-alabarik izan gabe bizitzea erabakitzen dutenena bezain pertsonala. Erabaki pertsonal, horien batuketak, ordea, gizarte osoarengan du eragina.

INE *Instituto Nacional de Estadística* aste honetan jakitera eman duenez, Espainiak du munduko ugalkortasun tasarik baxuena. Batez beste 1,07 haur *tokatzen* zaizkio ama izateko sasoiari dagoen emakume bakoitzari. Horren ondorioz, 1970etik 1998ra bitartean erdira-edo jaitsi da urtean munduratzaren diren jaioberrien kopurua. Estatuan: 700.000tik 360.000ra. Mundu garatua eta garabidean dagoenaren arteko tarteak norainokoa den ikusteko nahikoa da esatea Afrikan ugalkortasun tasa 5,4koa dela; 2,9koa Asiako Hegoaldearekikoa eta munduko batez bestekoa, 2,7koa.

Euskal Herriko emaitzak Espainiakoak baino eskasagoak dira gainera. Euskal Autonomia Erkidegoaren kasuan 1996ko Erroldaren arabera *jaiotza indize sintetiko*a delakoa 0,92koa zen; hortik beherakoa Bizkaian, zertxobait gorakoa Gipuzkoan eta parekoa Araban.

Hogei urteko gainbehera

Datu horien eta 1997ko Inkesta Demografikoaren arabera belaunaldi ordezkapena ezin da ziurtatu EAEN. 80ko hamarkadan

hasi zen nabarmentzen ugalkortasunaren jaitsiera. Horren eraginez, ernaltze-aldia amaitu duten emakumeek ez daukate belaunaldi-ordezkapena ziurtatzeko adina haurrik.

1951 eta 1955 artean jaiotako emakumeek, batez beste, 1,8 haur eduki dituzte. Horixe izan da ordezkapena ziurtatzen ez duen lehenengo belaunaldia, ordezkapen hori ziurtatzeko emakume bakoitzak 2,2 haur izan behar ditu-eta. Hamabost urte lehenago jaiotako emakume belaunaldiak 2,7na ume izan zituen. Gauzak horrela,

***Ordezkapena ziurtatzeko,
emakume bakoitzak 2,2 haur
izan beharko lituzke***

datozen belaunaldiei buruzko aurreikuspenak ez dira batere itxaropentsuak EUSTATen ustez; izan ere igo egin da ezkongabeen kopurua eta seme-alabarik izan nahi dutenen asmoen arabera bakoitzak 1,5 ume edukiko ditu. Euskal Herrian, Estatu osoan bezalatsu, kanpotik etorritako emakumeek eusten diote bakarrik ordezkapen tasari.

Fenomeno hau Europa osoan zabaldu da azken hamarkadetan. Hainbat herritan, orde, hasiak dira gauzak aldatzen. Irlandan, Frantzian eta Suedian, esate baterako, ernaltze-aldia osatu duten belaunaldi gazteen amaierako ondorengotza hurbilago dago ordezkapen mailatik.

Bilakaera horren lehenengo ondorioa biztanleriaren murriztapena da; populazioa urritu egiten da hazi beharrean, jaioberriek ez baitute hildakoek uzten duten lekua betetzen. Arazo sozial larriak ere sor daitezke langile baino erretiratu gehiago dituen gizartean, eta osasun gorabeherak ere ez daude arazoaren munitetik urrun.

Emakumeek amatasuna gero eta gehiago atzeratzen dutenez, horien ugalkortasun arazoak areagotu egiten dira. 29 urtetik 35era %50 jaisten da emakumearen ugalkortasuna eta

40 urteko emakume batena 0 inguruan kokatzen da. Hori dela-eta, bikoteen %15ek ugalkortasun arazoak dituzte gaur egun, eta horietako askok lagundutako ugalketa tekniketara jotzen dute nahi dituzten seme-alabak eduki ahal izateko.

1982an lehenengo haur probeta jaio zenetik asko aurreratu dira teknika horiek eta gero eta altuagoa da lorpen maila. Hala eta guztiz ere badira teknika horiei lotutako gorabeherak, hala nola haurdunaldi anitzak, gero eta gehiago ikusten diren biki, hiruko eta hortik gorako aldi bereko haurdunaldiak. Arrisku hori gehienetan kontrolpean badago ere, ezin uka hori ere azken urteetako, bilakaera demografikoaren inguruko paradoxa bikaina denik.

Familia anitzaren poza

- Bil zaitezte talde txikitan eta egin ezazue gogoeta irakurritakoaren gainean ondoko galderak lagun.

- Informazio berririk eman al dizu artikuluak edo jakinaren gainean zeundeten? Informazio berririk jaso baduzue zein izan da informazio hori?
- Artikuluak ematen dituen datuen arabera kezkatzeko arrazoiak daudela uste duzue edo alarmistegia da?
- Epe laburrera lrtzenbiderik ikusten al duzue? Zein izan daiteke irtenbidea?

- Eztabaida interesgarri horren ostean, familiaren etorkizuna nola ikusten duzuen galdetzea baino ez zaigu falta. Hori horrela, etorkizuneko familiaren erretratu-robotari egingo duzue denen aurrean aurkezteko.
- Talde guztien aurkezpenak entzun ondoren, parekotasunik aurkitzen al duzue zuek egindakoarekin? Zertan? Gehituko zeniokeite zuen erretratu-robotari beste taldekoek komentatuko zerbait? Zer?

2

- Euskal Herriko jaiotza-tasa baxua dela-eta, bost lagunek horren inguruan zer pentsatzen duten eta arazo horri aurre egiteko zer proposatzen duten irakurriko duzue.

⁶Belaunaldien ordezkapena ez dago ziurtatua. Ikusmira (Erredakzioa), Zabalik 1999ko abendua

EZTABAIDA

Gero eta ume gutxiago jaiotzen omen da Euskadin. Zer dela-eta? Zer egin daiteke ume-kopuruak gora egiteko?

Gutxi al gara Euskadiko biztanleak? Gero eta gutxiago? Gure gizarteak eskatzen dituen zer-bitzuak ordaintzeko adina zergadun izango al gara datozen urteetan? Horrelako kezkek darabiltzagu jaiotza-tasari begira jartzen garenean. Horregatik, zenbait lagunen iritzia bildu nahi izan ditugu gai honek eduki ditzakeen alderdi guztiak erakusteko asmoz; eta jaso, bizi-modu modernoari buruzko hainbat gogoeta ere jaso ditugu erantzunetan.

Zergatik dugu Euskadin horren jaiotza-tasa baxua? Zer egin beharko litzateke hori konpontzeko?

NATALIA DIEZ-CABALLERO

EUSKADIKO FAMILIA UGARIEN ELKARTEEN
FEDERAZIOKO ZUZENDARI EXEKUTIBOA

Jaiotza-tasari dagokionean, munduko azken postuetan gaude. EAEko tasa emakume bakoitzeko 0,92 haur da. Belaunaldien arteko txandaketa ziurtatzeko, batez beste 2,1 haur jaio behar dira emakume bakoitzeko, eta gure tasa horren erdira ere ez da iristen.

Demografiak behera egin du beraz, eta horretarako zenbait arrazoi dago, esate baterako, emakumeak gero eta beranduago izaten dituzte haurrak (lan egoera, bereziki emakumeen kasutan, egonkorra ez delako), eta bestalde, familia ugariak babesten dituzten legeak zaharkiturik geratu dira.

Eusko Jaurlaritzak neurri zehatzak jarri behar ditu familiari sostengua emateko eta horretarako Familiarako Euskal Erakundea sortu behar du. Erakunde horretan zenbait sailek jardun beharko dute elkarlanean, familia aztertu ahal izateko gizartearen, ekonomiaren eta legearen ikuspuntuetatik.

Erakunde horrek, berandutu baino lehen, familia sortzeko eskubidearen aldeko politika bideratu behar du. Aukera-berdintasuna sustatzeko tratu justuagoa bermatu behar da hezkuntzan, etxebizitzan, ogasunean... Familiaren partaide kopuruaren arabera abantailak eman behar dira, eta aintzat hartu *per capita* errenta eta ez kopuru absolutuak, horiek ez baitatoz bat benetako ahalmen ekonomikoarekin.

Europako Batasuneko gure aldameneko herrietan neurri horiek indarrean daude eta laguntza handiak ematen dira familiaren kargupean dagoen seme-alaba bakoitzeko. Hemen berriz, programa publikoetatik kanpo egon dira, eta Euskadi betirako galtzea nahi ez badugu, zer edo zer egin beharko da.

Noraino jaitsi behar da Euskadiko jaiotza-tasa benetako familia-politika bat behar dugula konturatu gaitezen? Gizarteak ez al du ikusten familiak diru publikoa aurrezten duela (gaixoak zainduz, langabezia dauten seme-alabei sostengua emanez ...) eta inbertsio bat ere badela, gaurko seme-alabek biharko zerbitzu publikoak ordainduko baitituzte?

Kontua da bikoteek nahi beste seme-alaba izateko aukera bermatuko duten neurriak jartzea, seme-alabak ez baitira bakar-bakarrik erantzukizun pribatua, onura publikoa baizik, eta zalantzarik gabe, gure gizartearen etorkizuna.

PILI KALTZADA

KAZETARIA

Gero eta gutxiago gara. Hala diote Euskal Autonomia Erkidegoko populazioen hazkundera buruz egindako azken azterketek. Hori, berez, ez da ona edo txarra, gorabehera handiko marra horiek errealitatearen isla besterik ez dira eta. Nolanahi ere, aurki belaunaldien iraupena segurtatu ahal izateko gorriak ikusiko ditugula entzun dut eta horrek, jakina, kezka sortu dit.

Zerk jarri gaitu amildegiaren ertzean? Batetik, bizimodu moderno eta, sarritan, burugabe honek. Itxura denez, bikoteek (bi lagun behar baitira zeregin honetan) umea izateko erabakia atzeratu egiten dute balizko egonkortasun ekonomikoa erdietsi arte. Eta, dakigun bezala, egonkortasunarekin bizimodu lasai, eroso, eta abar ulertzen denez, erabakia *sine die* atzeratzen da. Ez zaigu pausu hori ematea erraztuko lukeen inolako laguntzarik ematen, hala nola, lan segurtasunik, ordezkoko laguntza ekonomikorik, asistentzia sare eraginkorrik, eta abar. Munduko tokirik populatuenetako batean, Txinan, ohartu dira jadanik arazoaz. Bikoteko ume bakarra agintzen zuen legea aldatu behar izan dute. urtetako murrizketak gabezi larriak eragin dituela ikusi dute eta. Zeren zain dago munduan populazio-hazkuntzarik baxuenetakoa duen gure lurraldea?

Eta, hala ere, belaunaldien iraupena segurta liteke inolako arazorik gabe, gure zilborretik harantzago begiratzeko gauza bagina. Arazoa, izan ere, ez dago ume faltan. Munduan makina bat herri haur-esportatzaile dago, gehien-gehienak ekuatore marratik behera, hirugarren mundua deitu ohi dugun horretan. Gure mundu garatu honek, alabaina, bertakoon gain uzten du iraupenaren gakoa, eta berezkoa, geure-geurea, nahi du hazkuntza. Gu bezalakoak nahi ditugu gure ondorengoak, baina beti ere horrek gure bizimodu eroso auzitan jartzen ez badu. Auskalo zein purutasun genetiko eta kultural emango digun ahaleginitsu horrek; bitartean gero eta gutxiago gara eta milaka ume hiltzen da uneoro, goseak, hotzak, injustiziak eta gerrak jota. Sustapen programa egoki batek bost urtetan konponduko luke gure gaitasun hutsen baitan sekula lortuko ez duguna: iraupena segurtatu eta, gainera, iraupen duinago eta solidarioagoa.

XABIER AIERDI

SOZIOLOGOA, EHUko IRAKASLEA

Ugalkortasun tasaren jaitsierak kausa asko ditu, baina nabariak bi dira: ekonomikoak eta kulturalak. Ekonomikoak zentzu zabalenean ulertu behar dira, izan ere, askotan aipatzen da seme-alaben kostua, baina hori gehienetan ait-zakia baino ez da, zeren eta, oraindik ere baliabide gutxien daukanak seme-alaba gehien izaten baitu. Ikertzaile guztien arabera, emakumea lan merkatura sartzeak estu-estu

loturik dago tasaren gainbeherarekin, zaila bilakatzen delako seme-alabak eta lanbidea uztartzea. Modu beretsuan, jarduera profesionala dela-eta, emakumeak beranduago ezkontzen dira, eta horrek ere eragin handia du jaiotza-tasan.

Hala eta guztiz ere, zaila da arrazoi ekonomiko eta kulturalak elkarrengandik bereiztea. Noraino esan daiteke aipatutako elementuak ekonomikoak baino ez direla? Kultura eta ekonomiaren mugan daude, ordea. Horrela, lan merkatura sartzea arrazoi kulturala ere bada, emakume izateko beste modu berri bat baita, duintasunaren oinarria askatasunean jartzen duena. Nortasun berri hau modernotasunari dagokio eta zenbait jokabide dakartza erantsita: antisorgailuen erabilera, gorputzaren auto-kontrola, norbera nitasunaren aldarrikapena. Horren guztiaren ondorioz, goian aipatu bizi-maila, eta lortu bai baina galdu nahi ez diren helburu pertsonalak kode kultural modernoek ikuspegitik ulertu beharrean gaude, eta nahitaez, indibidualtasunaren kutsua eta instituzioen aurkako joera dakartzate, gero eta zailago baitzaigu gizabanakoaren eta kolektiboaren arteko lokarriari eustea. Ohorearen ordezkari duintasuna ezarri duen kultura batek, alde batetik, giza askatasuna bermatu behar du eta, bestetik, gizarte tradizionalako eremu instituzionalei eraso: gaurko kasuan, familiari. Familiaren ideiak zuen sendotasunaren gainbeherak eta norberaren nitasunaren aldarrikapenak, nahitaez, lehenengo urrats batean, ugalkortasun tasaren jaitziera dakar. Bigarrenetan? Ez dakigu, etorkizunak esango du.

Hala eta guztiz ere, Ines Alberdik dioten moduan, gaur egun jaiotzen diren ume gehienek abantaila bat dute: gurakoak direla.

JAVIER QUEREJAZU

GASTEIZKO GOTZAINDEGIKO FAMILIA

PASTORALTZAREN ORDEZKARIA

EAE ez da jaiotza-tasa baxua duen leku bakarra, Kantauri aldeko gainerako elkarte autonomoek antzeko kopuruak dituzte. Eta hortaz, garbi dago horren zergatiak ez direla bakarrik gure ardurakoak, eta asko eta konplexuak direla.

Begi-bistakoak dira arrazoi ekonomikoak. Etxebizitzaren prezioa izugarria da, lanak behin-behinekoak dira eta horren ondorioz, gazteak beranduago joaten dira etxetik, beranduago ezkondu eta beranduago haurrak izaten. Eta gaur egun haurrak izateko erabakia hartzeko, gutxieneko egonkortasun ekonomikoa behar da.

Gizartearen eta gure pentsamoldearen aldaketari dagozkion beste arrazoi batzuk ere badira. Emakumeak, ama izateaz gain, bizitzatza publikoan zeregin bat izan nahi du. Etxeko eta etxetik kanpoko lan biak aldi batera eramatea ez da erraza. Bestalde, umeek gaur egun, historian beste inoiz ez bezala, batez ere emoziozko esanahia dute gurasoentzat. Orain dela gutxi arte, ume asko behar ziren haurren heriotza-tasari aurre egiteko. Bizi-itxaropena laburra zen eta ekonomia unitatean, hots, familian, seme-alabek zeregin handia zuten. Gurasoek zahartzaro erosoa espero zezaketen, seme-alaben arretan fidaturik. Behar horiek galdu egin dira eta orain haurrak jaiotzea gurasoen borondatearen menpe dago, baina gurasoen borondatean beste nahi asko ere badira.

Jaiotza-tasa baxua izatea arazo bat da, frustrazioa sortzen baitu familia osatu nahi eta hamaika oztopo aurkitzen dituzten artean. Gainera, haurrik gabeko gizarteak, gizarte pobregoa da.

Arazo horren irtenbidea familia-politika berriak ekarriko digu. Gizarteak ahaleginak egin behar ditu gurasoei laguntzeko. Egonkortasun ekonomikoa ziurtatzeko irtenbideak oso garrantzitsuak dira (etxebizitza, lana, zergak...). baina horretaz gain, neurriak behar dira etxeko eta laneko jardunak batera eramanez ahal izateko.

Nire iritziz, gai honetan erlijioa eta fedea ez dira faktore erabakigarriak, eta lehen aipaturiko elementuak dira ezkontideen nahiak baldintzatzen dituztenak. Haurrak maitatuak eta beti onartuak izatea xede bat da, baina xede horrekin batera, behar-beharrezkoa da gutxieneko baldintzak sortzea gurasoek nahi beste seme-alaba izan ditzaten.

AMAIA ZUBIRIA

KANTARIA

Agidanez, munduak egun sei mila milioi jende du soportatzen, aldiz Euskal Herria umez husten. Hogei urte buruan gizarte zaharkitu batek aurre egin beharko dio bere etorkizun ezari, nonbait. Gure historia hurbilean, fedearen izenean, itsu-itsu zeruko agindu santuak bete ondoren, iraultza proletarioak, beste kontzientzi baten jabe egiten gaitu, ondorioz, jada seme alabak ez dira zerutik etortzen. Zerua mundu honetan zegoela eta infernua majo soportatzen genuela-eta, ez ziguten berriz harrapatuko, ez horixe!

Orain buruz jokatzeko garaia zen, zertan ari ginen mundua nolabait hurrez betetzen? Ez al zegoen nahiko miseria, ezjakintasuna eta gerla? Guk ez genuen aurrekoen gisan jokatu anima-liean eran “Jainkoak nahi duen arte” inkontzienteki esanaz.

Eta horrela, zortzi edo askoz gehiago izatetik, hiru edo gutxiago edukitzera pasa ginen: “Planifikazioa” asmatu genuen. “Dagoenarekin moldatuko gara” gure hizkuntzatik at geratu zen. “Zenbat nahi edo behar dugu” da, horrez gero erabiliko dugun neurria.

Ondasunak banatzea, hor omen zegoen gakoa. Ba omen zegoen nahiko ondasun, bakarrik, ongi banatzea gelditzen zen. Ahantzi baino, aldatu egin genuen funtsa.

Gure haurrak izan dira planifikazio horren helburu soila. Ikastolak sortu genituen horien izaera egoera egokienean berma ahal izan zedin, pedagogia deskubritzen genuen neurrian. Ez ziren, gu bezala kalean haziko, eskola nazionaletan zigor tartean heziko, ez zuten edozer sobra jango, elikatu egingo genituen, ez ziren mukiak dariola, belaun urratuekin *casa de socorrora* iodo eske joango, medikuntzak taxuzkoa behar zuen izan gure haurrentzat. “Pediatria” ikasi genuen. Eta psikologia, trauma txikiena uxatzeko. Eta ortodontzia. Eta jostailu aproposak. Eta liburuak jaio orduko, nola jaio, nola hazi, nola hezi, zer konta, zer kanta... Ez dago zalantzarik, gure haurren bizi mailak gora egin zuen gogotik, baina, bistan denez, ez genuen aski egin.

Orain askotan bururatzen zait horrekin batera, beste zerbait egin genezakeela, esate baterako familia bakoitzak. beste leku behartsu batetik eta koloreari kasurik egin gabe, gurasorik ez zuen zenbait haur zoriontsu egin ahal zuela, eta ez genuen egin. Gaur ere posible da eta zorionez euskal gizarteak ez du arrazista izan nahi. Goazen mundua arintzera eta gure herrian kolore pixka bat (edo asko) sartzera. Zergatik ez? Aski jende bagara munduan eta nahiko elikagai. Nahastea falta! Hau beste gai bat da ordea, ezta?

.....
Cristina Puelles
KAZETARIA

- Elkarren laguntzaz laburtu itzazue egokitu zaizuen pertsonaren iritzia eta proposatzen dituen konponbideak. Bukatu ondoren, idatzi arbelean gainerako ikaskideek ongi ikus dezaten.
- Denon artean eztabaidatuz, bost pertsona horiek emandako iritzia eta konponbideak sailkatuko dituzue. Lehen tokian jartzen dituzuen arrazoiak nahiz konponbideak zuen ustez garrantzitsuenak izango dira, guztiak garrantzitsuak izan arren; honela, azken postuan jarritakoak balore gutxienekoak izango dira.
- Eztabaida interesgarri horren ondoren, balora ezazue egindakoa ondoko galderatxoak erantzunez.

- Eztabaida interesgarria iruditu zaizu?
- Non izan duzue zailtasun handien adostasuna lortzeko?
- Ateratako argudioek (testuetatik ateratakoak nahiz zuek botatakoak) eragina izan al dute zenuen hasierako iritzian?
- 5 pertsona horiek emandako informazioak eta iritziek lagundu al dute eztabaidan?
- 5 horien argudioetatik zein iruditu zaizkizu interesgarrienak?

- Kontu honekin amaitzeko kazetari batek idatzitako iritzi-artikulua⁷ irakurriko duzue eta bukaeran komentatuko dugu. Gaia modu interesgarrian jorratzen du.

Sei milioi salarari

Txinari buruz hitz egitean, zenbakitan mintzatzen gara beti: lurraldearen azalera dela, populazioa, mandarin hiztun kopurua... Beharbada, ezezaguna zaigulako edo eta ezagutzen duguna oso arrotz egiten zaigulako, Txinari buruz aritzean, kopuru handiak ditugu lagun, maneia gaitz bazaizkigu ere.

Astea harritu gaituen albiste ere, nola ez, kopurutan galtzen den horietakoa izan da: sei milioi funtzionariok, hamar egunen buruan, Txinako errolda berria osatuko dutela, alegia; hau da, erregistratu gabeko ume guztiak zenbatzeko asmoa hartu dutela. Badirudi, urtean hogeita milioi inguru haur erregistratzen direla, eta beste hainbeste gelditzen direla paper ofizialetatik kanpo, gurasoak beldur direlako ume bat baino gehiago izaten dutenean, lanik gabe gelditzeko, isun ordainezinen baten zama jasateko edo kartzelara joateko. Jakina da, etnia batzuen kasua salbuespen, txinatar bikoteek ume bat eduki dezaketela bakarrik; eta, hala eginez gero, ume horren heziketa eta osasun zerbitzuak doan dauzkatela.

Kopurutan ematen diren albiste horiek, iruzkinak ere formula matematikoen bidez egiteko gogoia pizten dutenez, egunotako bazkalondoko elkarriketa-gaia edo buruhaustea izan da, sei milioi funtzionariok edo hamabi milioi begik ezin dutela hamar egunen buruan Txina osoa orraztu.

Egon da, bestalde, “badakite behintzat zenbat ume izan behar dituzten!” esanez, hango emakumeek zorte handia dutela azaldu didanik ere. Europako modernook, umeak ekartzeko, printzipioz, arazo ekonomikorik ezagutzen ez dugunok, badaukagu guk nahi dugun ume kopurua munduratzeko arazorik ordea. Lan munduak dakarzkigun mugak, emakumearen jarrera berria, edo eta gizarteak berak inposatzen dizkigun oztopo moralak direla medio, gaur egun, Europan ere, ume bat bakarra ekartzea da zilegi. Hortik gora ausartzen direnei, untxiak edo txinatarrek ote diren galdetzen zaie, mespretxuz.

Sei milioi funtzionario ez dira nahiko izango Txinako guraso arau apurtzaileak zigortzeko; baina Europan aski dira sei milioi salarari, jaiotza tasa, modernitatearen izenean arautzeko.

.....
Ana Urkiza

⁷Urkiza, Ana. Sei milioi salarari. *Euskaldunon Egunkaria*. 2000/11/02

- Ez zaigu ahaztu, ez, gure pertsonaia ezkutuaren beste argazki-sorta bat zuenganatzea. Hortxe duzue emazte eta seme-alabekin. Ez du ematen hori kezkatuegia zegoela jaiotza-tasaren kontura, ezta? Beste argazki horretan, ordea, ez du ematen oso pozik dagoenik. Auskalo zer gertatu zen! Animo! Gero eta gutxiago falta da gure pertsonaiaren “bizi-ibilbidea” osatzeko.

ATAZA: ZAHARRAK BERRI

Azken txanpan gaude eta orain arte gure (edo dagoeneko “zuen” esan beharko genuke) pertsonaia ezkutuaren argazkiek erakutsi dizutenez, pertsona baten bizi aro gehientsuenetik pasa gara. Azken argazkiek, beraz, zahartzaroaren irudia bilduko dute eta horixe izango duzue mintzagai.

1

- Zahartzaroz hitz egitean, aiton-amonak etortzen zaizkigu gogora, nolabait beraiek direlako hobekien erakusten digutenak azken aro horren trikimailu guztiak. Hitz egin dezagun, beraz, beraiei buruz galderatxo hauek lagunduta:

- Nolakoa izan da aiton-amonekin izandako edo daukazuen harremana?
- Askotan esan ohi da gure nagusiengandik badela zer ikasirik. Aiton-amonek emandako aholku nahiz ikasgairik jaso al duzu inoiz? Baliagarria suertatu zaizu?
- Etxe askotan aiton-amonak izaten dira gurasoen papera hartzen dutenak, bilobekin nolabaiteko hezte lana egiten dutenak, alegia. Zurean izan al da?
- Zaharrek oso gustuko dute euren abenturak eta pasadizoak kontatzea. Pasadizo horien artean ba al da men egitea merezi duen baten bat?
- Pertsona baten bizitzan pasadizo eta gertaera historiko ugari izaten da. Zein gogoratzen dute gehien zure aiton-amonek?

- Jarraian, Andoni Egaña bertsolariak bere emaztearen amonaren omenez Euskadi Irratian egin zuen narrazioa entzungo duzue. Omenalditxoa irratian izan zen egun berean amona horrek 100 urte bete baitzituen; 2000ko irailaren 21ean, hain zuzen. Adi!

- Asmatu duzuen ikusi nahi izanez gero, eskatu irakasleari entzun duzuenaren transkripzioa. Irakurri lasai, merezi du eta.
- Ikusi duzuen bezala, gertaera garrantzitsu askotatik pasatakoa da gure amona. Orain zuen txanda da: jar zaitezte talde txikitan eta egin ezazue orain arte bizi izan dituzuen pasadizo edo gertaera historikoen zerrenda. Ondoren, arbelean daudela, erabaki horietatik zein d(ir)en garrantzitsuena(k).
- Baina zer gertatzea nahiko zenuke, hau da, zer kontatu nahiko zenieke zure bilobei guztiz zahartzen zarenean? Zer nolako gertaera historiko nahiz arrunta kontatuko zenioke harro zure ondorengoei?
- Inoiz guztiok sentitu gara gaizki samar norbaitek zahar itxura hartu digulako edo gertaera jakin batek zahar sentiarazi gaituelako. Horixe da, hain zuzen, jarraian entzungo duzuen gaian bi gonbidaturi pasatu zitzaiena. Ez esan gertatu ez zaizunik, berotu kaskoa eta ekarri gogora zure esperientziak. Zuri inoiz gertatu ez bazaizu, bakarren bat ezagutuko duzu, ezta?

2

- Gure aiton-amonengandik, beste gauzen artean, atsegin handiz jaso duguna zalantzarik gabe ipuinak izan dira. Hitz egin dezagun, bada, horretaz.
 - Aiton-amonek ipuinik kontatzeko ohiturarik al zuten?
 - Zein dituzu gogoan? Baten bat bereziki?
 - Atseginenez gogoratzen dituzu une haiek?
 - Batzuetan, beldur pittin bat ere pasarazten ziguten, ezta? Gogoratzen al duzu dar-dar batean jartzen zintuen baten bat?
 - Heldua zarenean, bilobei ipuinak kontatzen ikusten al duzu zure burua?
- Jarraian, zahartzaroarekin zerikusia duen ipuin bat entzungo duzu bideoan. Baina irakasleak ez dizue osorik ikusten utziko, ipuinaren amaiera zeuek asmatu behar baituzue. Asmatu baino gehiago, zuen bertsio propioa egin behar duzue. Erosoago egin dezazuen, hona hemen ipuinaren transkripzioaren zatia.

-“Martin ekar ezak hor autoaren atzeko aldetik manta dotore hori. Aitaitari opari-tuko zioagu sekula hotzik pasa ez dezan”.

Martinek orduan irmoki, batere dardarik gabe, hotz-hotz halaxe esan zuen:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Esan beharrik ez dauka egun hartan hiru gizon itzuli zirela autoan berriro etxera.

2

- Entzun ezazu irakasleak jarriko dizuen ondoko albistearen hasiera ea asmatzen duzun zer gertatu zen.
- Badira, ordea, bestelako zereginetan denbora ematen duten beste jubilatatu batzuk. Bestela, entzun iezaiozu irratsaio batean parte hartu zuen jubilatatu honi.

- Argituko al duzu zertaz ari den jubilatatu hori? Bete ezazue ondoko taula, ekimen horri ikusten dizkiozuen abantailak edo onurak nahiz alde txarrak jarritz.

[illegible]

- Berriz ere beste gai bat ipiniko dizue irakasleak, elkartearen inguruko informazio zehatzagoa eta zabalagoa emango dizuena. Entzun ostean, baloratu lehen bete duzuen taulan zerbait aldatu edo gehituko zenuketen.
- Ekimen horrek dauzkan onuren artean zein da zuen ustez interesgarriena? Proposatu SECOT elkartearen antzeko beste ekimenen bat edo batzuk.

3

- Bideoa ikusi ostean, erantzun eta komentatu ondoko galderak:
 - Honezkero asmatuko zenuten zer den bideoan ikusi duzuen. Urtero ospatzen den Nagusi Azokaren irudiak dituzue. Ezaguna egiten zaizue?
 - Antzeko ekimenak ezagutzen al dituzue?
 - Jokoak eta bestelako ekintzak burutzeaz gainera, adineko jendearentzako produktuen berri ere ematen diete: bidaia, jantziak, gauzak... Zer deritzezue halako ekitaldiei?
 - Beharrezkoak al dira halako ekimenak edo ez dute aparteko eraginik?
 - Jubilatutako jendeari zerbitzu bat egiteagatik antolatzen dute edo tartean ere interes ekonomikoak daudela uste duzue?

- Azoka aparte utzita horrekin lotutako gai baten gainean mintzatuko zarete: nagusiak eta publizitatea. Ikerketa batzuen arabera, publizitate mundua gero eta interesatuago dago adineko jendearekin. Ugari dira pertsona helduak protagonista dituzten telebistako iragarkiak, eta ez da kasualitatea horiek gero eta gehiago erabiltzea.
- Elkartu ikaskideekin eta egin itzazue horren inguruko hipotesiak: Zergatik dago publizitatea horren interesaturik nagusiekin? Zein dira arrazoiak?

- Irakur ezazue ondorengo artikulua⁸ eta begiratu zuek botatako argudioak antzekoak diren. Ideia berririk eman al dizue irakurritakoak? Zein?

PUBLIZITATEAK NAGUSIEI BEGIRATZEN DIENEAN

XXI. mendearen lehendabiziko hamarkadan, 60 urte baino gehiagoko pertsonak gazteak bezain ugariak izango dira. Beren beharrak talde gisa eta erosteko ahalmenaren hobetzeak publizitatearen helburu bilakatu ditu. Behiala, zaharra zena itsusitzat hartzen zen; orain, aldiz, gauzak erosteko orduan pertsona helduek eskaintzen dituzten aukera paregabeek ohartu dira.

Bestalde, zerbitzu eta produktu ugariren kontsumitzaile zuzenak izateaz gainera, preskripzio aginte handia duen taldea ere, bada; hau da, beste segmentu batzuek (seme-alabek, bilobek, eta abar) beren iritziak oso kontuan hartzen dituzte zer edo zer erosteko edota eskuratzeko unean.

Oraintsu arte pertsona helduei zuzendutako zerbitzu nahiz kontsumo-ondasunen produkzioa, tradizioz, etxebizitza eta osasunaren eremuetan mugitu dira, hala nola, egoitza publikoak eta pribatuak, etxebizitzarako materialak eta gaiak, ardura zerbitzuak (zainketa zerbitzuak) eta abar. Zahar-egoitzen eraikuntzan diharduen enpresa batek 1996an egindako azterketa baten arabera, nagusien zainketarako sektoreak 250.400 milioi pezetako irabaziak sortu zituen. Horietatik, %52 ekimen pribatuari zegokion eta 1995ean baino %5 gehiagoko igoera suposatu zuen.

MERKATUAREN MENPE

Orain urte batzuk 60 urte baino gehiagoko pertsonak osatzen zuten taldea, ez zen batere erakargarria beren kontsumitzeko ahalmen urriarengatik eta erosteko ohituren kalitate eskasagatik. Baina, bizi-baldintzen hobetzeak, biztanle piramideak jasan dituen aldaketek eta erosteko ahalmenaren areagotzeak adineko pertsonak modan jarri dituzte.

Publizitate arloan diharduen talde boteretsuenetakoa batek 20 herrialde baino gehixeagotan kontsumitzaileen ezaugarri, jokaera eta beroien eboluzioari buruzko inkesta egin berri du. Azterketa horren emaitzek, egungo kontsumitzailearen izaera eta etorkizunean izango dituen joerak agerian utzi dituzte. Gainera, gizarte-balore berriak azaleratzen hasi direla dio azterketak, afektibitatea, grina eta emozioak besteak beste. Oraingo erosteko ohiturak zehazten dituzten hainbat fenomenoaren artean, gero eta beranduago ezkontzea eta dibortzioen ugaltzea aurki ditzakegu. Azken fenomeno horrek, dibortzio kopuruen igoera, alegia, pertsona bakarreko etxebizitzaren merkatu berria ekarri du ondorio gisa. Informe egileek azpimarratzen dute bizi-itxaropena luzeagoa izateak hiru-garren adinekoentzako merkatu berri ba sortaraziko duela, orain arte baino pertsona askoz gazteagoek osatutako merkatua.

⁸Nagusia eta publizitatea (Internetetik hartua). *Mundohogar*.

ROLEN ALDATZEA

Eginiko inkesta ezberdinen emaitzen arabera, telebistarako spotak edo iragarkiak egiteko pertsona helduak erabiltzearen zergatia komunikabideen aurrean denbora gehien ematen duen taldea izatean datza. Telebista, prentsa eta irratia ren ondoren, pertsona helduek gehien erabiltzen dituzten medioak dira. Beraz, ez da harritzekoa beraiei zuzendutako kanpainetan euren irudiak erabiltzea.

Urtetan publizitateak nagusiak erabili izan ditu zaharkitua dagoena edota planteamendu kontserbadoreak irudikatzeko. Gazteak, aldiz, produktu berriak edo zerbitzuak kontsumitzeko erronka hartzen zutenak ziren. Egun erabat aldatu da mezua. Inkestek, adineko pertsonak erosketak egiteko momentuan oso zentzuzkoak direla erakusten dute. Hain da handia publizitatea eta biztanleriaren segmentu hori hartzen ari diren garrantzia zeren publizitate eskolak eta fakultate ugari gai hori euren ikasketen artean sartu baitute.

NAGUSIEN ERAKARGARRITASUNA

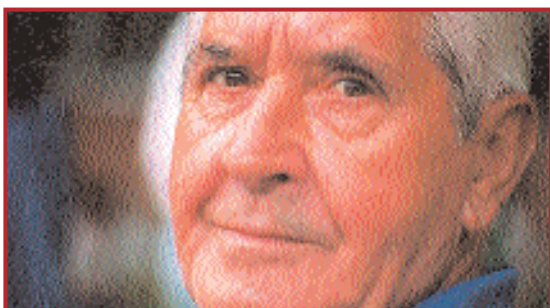
Ugari dira zahartzaroa eta publizitateaz egindako azterketak. Esparru horretan adituenetako bat den Ildefonso Grande Esteban irakasleak “Marketing Estrategikoa eta Hirugarren Adina” izeneko azterlana burutu zuen. Bertan publizitate mundua gure zaharrekin zergatik dagoen horren interesatua aztertzen du. Irakaslearen arabera, oinarritzko hiru alderdi daude:

Eroste ko ahalmen onargarri bat. Erretiro aroan direnen artean badi-ra asko itxurazko diru-saria kobratu eta bizitzan zehar aurreztutako diruari esker bestelako errenta formulak dituztenak. Gainera haien gastu finkoak txikiak dira, ordaintzeko zor handirik ez baitute, hala nola, hipotekak, letrak eta abar.

Sasoi a, osasuna. Osasun zerbitzuek gero eta kalitate handiagoa eskaintzen dute eta (horren ondorioz) bizi-itxaropena luzeagoa izaten da. Bestalde, talde honek ez du bere burua zahartzat jotzen, sasoi an diren artean, noski.

- Enpresari onenen antzera jokatu ko duzue orain. Saiatu asmatzen nagusientzako interesgarri izan daitekeen produktu, ekitaldi edo bestelako gauzaren bat.
- Azaldu asmatu duzuen a, xehetasun guztiak aipatu z. Marrazkiak edo produktuaren nolakotasunak azaltzen lagun diezazueketen baliabideak erabil ditzakezue.
- Asmatutako gauzen artean zein iruditzen zaizue bideragarrien? Eman arrazoiak.
- Ezin guztiz amaitu pertsonaia ezkutuaren azken argazkiak aztertu gabe. Honezkero, gauza politak egingo zenituzten pertsonaiaren inguruan; halere, beste kontu bat aipatu nahi dizuegu horren kontura. Ez dakigu zuen istorioek nolako amaiera izango duten oraindik, baina pertsonaiak bere onenak eman dituela buruan baduzue, ondoko testua⁹ irakurtzea gomendatzen dizuegu. Idazleak zendu zen aitari omenaldi gisa honako artikul u hunkigarria egin zion. Agerian dago aitaren ogibidea zein zen. Zuek ere pertsonaiari ogibideren bat jarri ko zenioten honezkero. Ea gauza zareten adibidea ikusita antzeko agurra egin ten. Azken proposamen hori guztiz aukerakoa da. Bejondeizuela!

⁹Uribe, Kirmen. Aita. *Euskaldunon Egunkaria*. 1999/11/11

Kirmen Uribe

Aita

Aita arreta intentsiboko unitatean zegoela-rik osabak kontatu zidan aitak eta biak sei urterekin egin zutela lehen itsasoratzea, eta patroitza Bustio izeneko baporean ikasi zutela, hango ontzi-buru zorrotzarekin. Zietz gogorrak ziren garai hartan patroiak, ekaitz egunetan ukabilak estutu eta zerura begira «bizarrik badaukazu etorri hona!» Jainkoari amenazu egiten zieten horietakoak. Mutil koskorak zirenean, igandeko mezetara txandaka joan behar izaten zuten lau anai nagusiek, etxean traje bakarra baitzen eta bata elizatik etxera heldu, trajea erantzi, besteari eman eta horrela joaten ziren mezatara, bakoitza ordu batean.

Txikitan, aita zetorren egunetan, portuko morro handian izaten ginen zain mendebalde aldera begira. Hasieran ezer ikusten ez bazen ere, laster antzematen zuen gutariko batek zerumugan puntu beltz bat, denborarekin itsasuntzi bilakatzen zena. Ordu beteren buruan heltzen zen untzia gure aurrera, eta bira egiten zuen porturantz sartzeko. Aitak agur egiten zigun eskuarekin. Gu, ontzia igaro orduko, korrika bizian joaten ginen atrakatu behar zuten tokira.

Osptalean azkenetan zegoela ere bizitzari egiten zion aitak gorazarre, unerik une bizi egin behar dela esaten zuen, beti kezkatan ibiliez gero labur egiten dela bizitza. Ipurtarina oraindik ere, arraina ziur dagoela dakizun tokian ez dela beti arrantzan egin behar esaten zuen, hobe dela itsasoan barrena egin eta urrutirago bilatzea, goiz edo berandu helduko dela arrantza.

«Heriotzak ez du irabaziko», idatzi zuen Dylan Thomasek, baina aldika ere irabazten du, eta hala itzali zen aitaren bizitza ere, mendebaldera eginez zerumugan galtzen den itsasontzia bezala, uberan oroitzapen ederrak marraztuz.

1. TESTUAK

MIREN ARIÑO

Gizarte Lan Eskolako Familia Harremanen Psikologia irakasle titularra

“FAMILIA TRADIZIONALAK PISU ASKO DU ORAINDIK”¹⁰

Euskal Herrian mundu garatuak jasaten dituen arazo demografikoak inon baino larriagoak badira ere, familiaren inguruko aldaketak ez dira beste leku batzuetan adina igartzen, indar handia baitu familia tradizionalak.

BEGONA BILBAO
ERREDAKZIOA

- Azken urteotan gero eta familia eredu aniztasun handiagoa dagoela dirudi.

- Bai, benetan handia gainera. Euskal Herrian gutxiago antzematen da, euskal gizartean sendiak oraindik garrantzia handia baitu. Baina egia da gaur egun, familia mota gehiago daudela. Hasteko, txikiagoak dira, batzuk guraso bakarrekoak. Europako batez bestekora iristen ez bagara ere azken hamar urteotan dibortzio kopuruak gora egin du.

Berregituratutako sendiak ere badaude. Horien elkarbizitza eredia ezberdina da, gune berri bat sortzea zailagoa gertatzen delako. Ogibideak eraginda geografikoki aldendurik dauden familiak ere ematen dira orain, lana aurkitzeko zailtasunak direla-eta. Desabantaila ekonomikoak sortzen ditu eredu horrek, bidaiak direla eta bi etxe mantentzea dela. Alderdi hona ere badu: emakumeak ez dio bere lanpostuari uko egin behar eta harremanak gehiago zaintzen dira, familiak elkarrekin igarotzen duen denbora hobeto aprobetxatzen dute-eta.

- Emakumeak etxetik kanpo lanean hasteak aldaketa handiak eragin al ditu?

- Bai, badu bere eragina bikotean eta baita seme-alabengan ere. Ez da nahi eta nahi ez eragin negatibo bezala ikusi behar, eredu berri bezala baizik. Zerbitzu publikoen behar handiagoa sortzen da, eta hor daude zailtasunak, zerbitzu hauek ez daudelako behar bezala gaur egungo bizimoduari egokituta. Ziur naiz benetan ondo funtzionatuko balute bikoteek seme-alaba gehiago izango lituzketela.

- Familia tradizionalaren irudia krisian al dago gaur egungo gizartean?

- Alde batetik bai, tradizio horri uko egiten zaiolako. Hala ere, jende gazteak inoiz baino gehiago heltzen dio betiko sendiari, ziur sentiarazten duen ingurune bakarretakoa delako. Ez dago lanik, urte gehiago ematen dira ikasten, eta etxean babesa aurkitzen dute.

¹⁰Ariño, Miren. Familia tradizionalak pisu asko du oraindik. Ikusmira, *Zabalik* 2000ko martxoa.

- Etxean hogeita hamar urteko seme-alabak edukitzeak aldatzen al du familiarteko harremana?

- Ez gehiegi. Hogeita hamar urterekin etxean gelditzen den pertsonak etxe horretako semea edo alaba izaten jarraitzen du, ez du heldu baten tratua izaten gurasoekin, gazteago batena baizik. Egun norberaren independentzia lortzeko ahaleginak egitea ez da gehien ikusten dena. Independentzia horrek, lortuko bada, beti babes edo ziurtasunarekin batera joan beharko du.

- Euskal Herriko familia ereduak ba al du berezitasunik inguruko herrietakoekin alderatuta?

- Bai. Oro har oso elkartuta dagoen sendia izaten da euskalduna, bere kideen euskarri garrantzitsua da eta tradizioei bizirik eusten die. Honen abantaila handiena une gogorretan beti hor egongo dela jakitea da; desabantaila, babes giro horretan nortasun bat eraikitzea zaila gertatzen dela. Etxean ikusi eta ikasitakoak garrantzi handia du ondoren osatutako nortasunean. Dena den, hau batik bat Gipuzkoan mantendu da Bizkaian edo Araban baino gehiago, nekazal mundua indartsuagoa delako. Bizkaia bestelako bilakaera izan du, industrialagoa, eta horrek ere badu bere eragina.

-Ba al dago diferentziarik herrien eta hirien artean? Nabaritzen al da alde handirik batetik bestera?

-Bai, alde handia dago. Nekazaritzari lotutako munduan bizi bazara familiari zor diozu zeure burua eta loturak askoz ere indartsuagoak dira. Kontrola askoz ere handiagoa da, eta denek daukate elkarren berri. Zer egiten duen, noiz eta non. Horren konpentsazioa, dudarik gabe, ematen duen segurtasun izugarria da.

-Azken urteotan familiari laguntza emateko prestaturiko profesional asko daude. Arazo gehiago sortzen dira edo hauek konpontzeko gaitasuna galdu da?

-Nire irudipena da familiarekiko babes gehiegi dagoela. Gaiaren inguruko aditu eta teknikari asko daude eta horiek arazoak behar dituzte lan egiteko. Horregatik, familia problematizatu egiten dela iruditzen zait.

-Ausartuko al zinateke familiaren definizioa ematen?

-Definizioa baino gehiago sendia gainerako instituzioengandik bereizten duen ezaugarria azpimarratuko nuke. Sendia da gizabanakoari gunee horretatik kanpo irteteko aukera ematen diona, gero bizitzan beharko dituen gauzak erakusten dizkiona. Gaur *familia* esanda ulertzen duguna duela urte batzuk baino askoz ere zabalagoa da. Egun gero eta onartuagoa da inork ezer sinatu behar ez izatea familia bat osatu dela adierazteko. Nire iritziz, familia pertsona bat beste batekin elkartzea da, nolabaiteko intimitatea sortzea, maitasuna eta sostengua lortuz. Eta identitate bat emango dizuna, lotura astunegiak sortu gabe.

-Hala izaten al da? Lortzen al du jendeak hori guztia bere bizimodua kate motzegian lotu gabe?

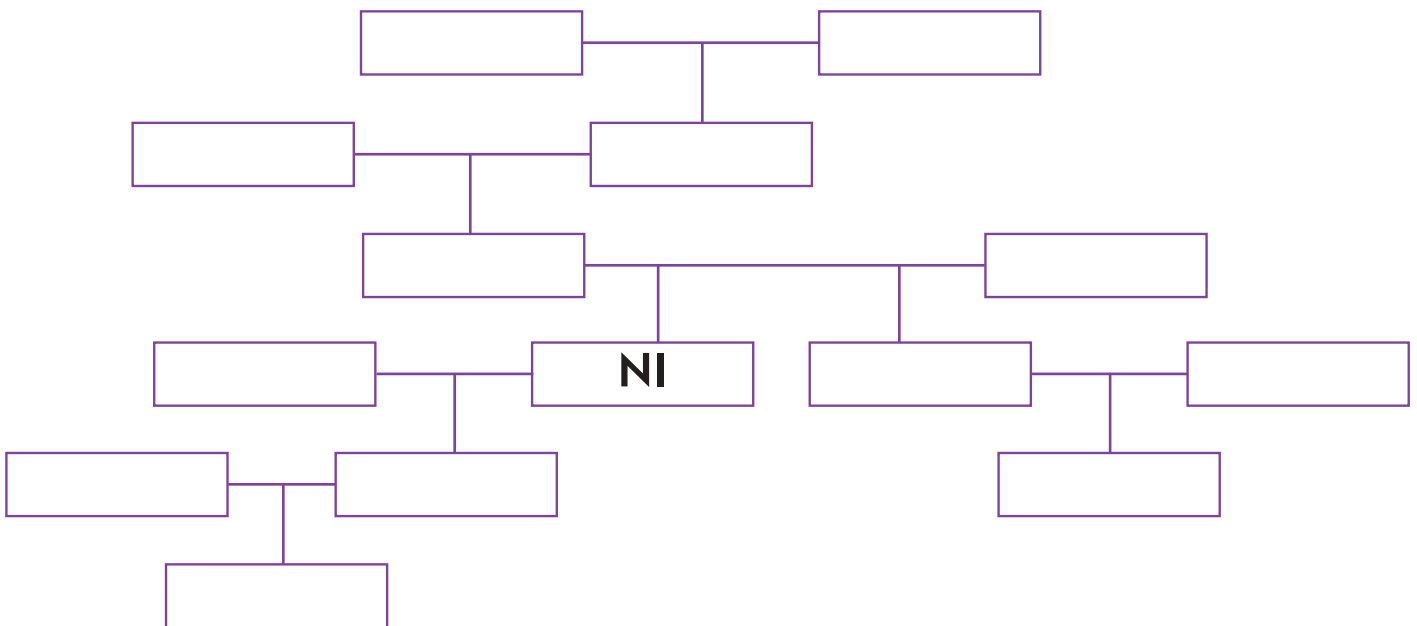
-Gehienetan bai. Hala ere, gazteen gurasoek asko espero dute seme-alabengandik, dena euren eman baitiete. Baina ideala identitate bat eman ondoren aukeratzeko askatasuna ere ematea izango litzateke, eta hori ez da oraindik gertatzen.

2. AUTOEVALUAZIO-ORRIA

- Egin ondoko irudiaren ahozko deskribapena ikaskide bati.

- Zu zeu abiapuntua eta erreferentzia izanik, saia zaitez zuhaitz genealogiko hau betetzen. Ondoren, kontatu ikaskideari.

- Aukeratu ipuin klasiko bat (Txanogorritxo, Errauskiñe, Edurnezuri...) eta aldatu amaiera polit eta zoriontsu hori, bortitiz eta odoltsu bilakatuz. Idatzi ondoren, emaiizu ikaskideari ea gustatzen zaion.

- Ikaskide berari zeure biografiaren berri emango diozu orain. Hasi kontatzen jaio zinen une beretik gaur arte. Zure jardunak zortzi edo hamar minutuko iraupena eduki behar du.

ATAZA: NOLAKO EGURRA, HALAKO EZPALA?

1. AITAREN IZENEAN

Gurasoen eta seme-alaben arteko harremanen gaian Vincent Van Gogh artistaren gainean hitz egiteko parada izan genuen, baita bere bizitzaren zenbait pasadizo ezagutzeko ere. Esaterako, aitarekin zuen harremana ez zen batere samurra izan, eza-dostasun eta haserrealdi ugari betea zegoen. Aita zuzenegia eta zorrotza zen Vincenten aburuz; aitaren ustez, Vincent ganorabako, alfer eta sutsuegi jokatzeko horietakoa zen. Erlijioa tarteko izaten omen zituzten eztabaida gogorrenak. Aita zendu eta gero, haren omenaldi gisako koadro bat pintatu zuen; hori diote ikertzaileek, behinik behin. Zuek ere arte kritikoaren antzera jokatu duzue koadro hori aztertuz.

1

• Hitz egin dezagun gure pertsonaiaren obrez:

- Gustuko duzu Van Goghen lana?
- Baduzu kuttunago bat?
- Ba al da bereziki oso gustukoa duzun baten bat?
- Zure etxeko hormak apaintzen dituen irudiren bat? Zein?
- Gustuko duzun horrengandik zer da gehien erakartzen zaituena: koloreak, pintzelkada, motiboak, bere bizitza... ?

- Ikus ezazu Van Goghek aitaren omenez pintatu zuen koadroa. Ezagutzen zenuen? Zer iruditzen zaizu?

- Talde txikitan bilduta, koadroaren azterketa egingo duzue arte kritikoen gisan: balorazioa, esanahia... Hona hemen jakin beharreko bi xehetasun:

- Biblia, Josuéren Liburuaren atal batean, 53. bersetean, dago irekita. Itun Zaharreko profetak Jaungoikoak zerbitzari izan dituen bere seme-alabei emango dizkien gloriak eta onurak aipatzen ditu, bere hitza zabaltzen bizitza eman duten Artzaintzako salbazioa, eta abar.
- Horren parean dagoen liburua Zola idazlearen *La joie de vivre* (*Bizitzeko poza*) eleberria da. Bertan Normandiako familia baten istorioa kontatzen du: familia aberatsa, dirutza handi baten jabea. Baina bidearen aurrean agertu zaizkien oztopo ugari familia suntsitu egiten dute: dirua galdu, ama hidropesiak jota hila, neskameak bere burua hil, eta abar.

- Bi ohar tekniko horiek argituta jar zaitezte lanean.
- Ez genuke hau amaitu nahi Vincent van Goghen beste datu biografiko batzuk eman gabe. Hauek ez dira hain ezagunak, baina agian zuk jakingo dituzu. Aipatu zein.

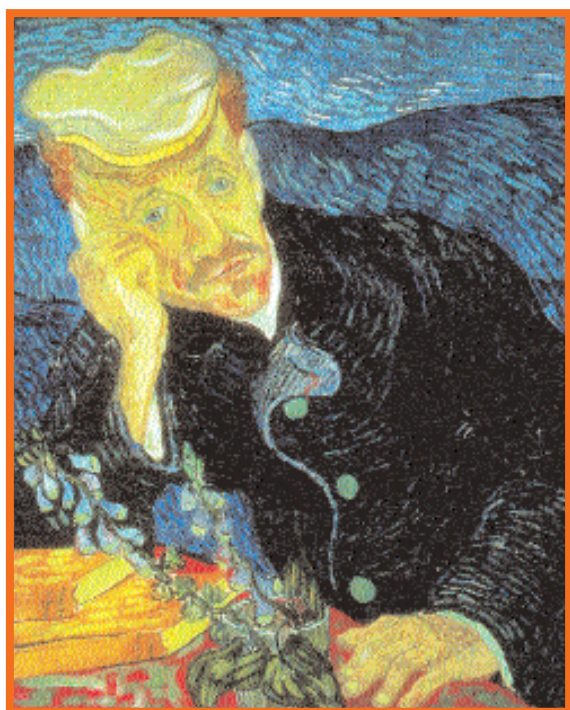
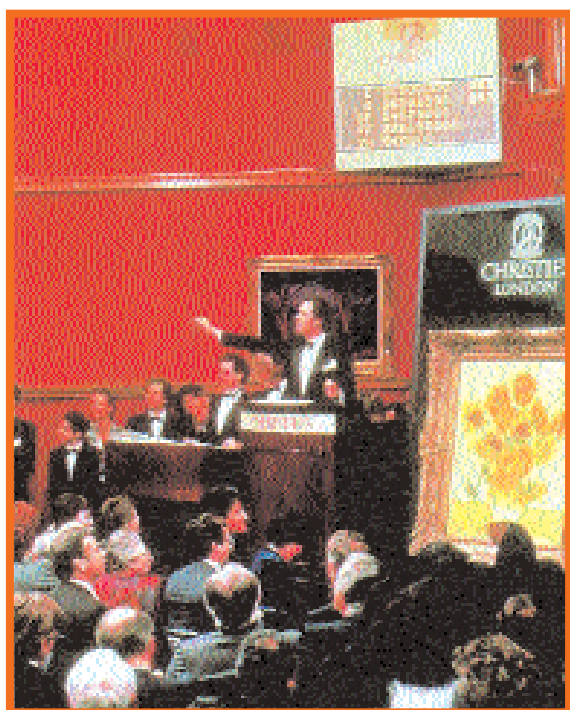
- Sei neba-arreba izan baziren ere, zazpigarren bat ere izan zitekeen. Izan ere, anaia zaharrena jaio bezain pronto hil zen eta Vincent ipini zioten. Gure Vincent bere anaia hori jaio zeneko egun eta hilabete berean jaio zen, urte bat geroago hain juxtu.
- 840 olio inguru eta beste horrenbeste marrazki egin zituen pintore lanetan aritu zen 10 urte eskasetan.
- Margotzen eman zituen 10 urte horietatik 6 formazioari dedikatutakoak direla diote adituek, beraz, koadrorik inportanteenak 4 urtetan burutu zituen.

4. Material osagarriak

A

- ❑ Oso famatuak egin ziren Vincentek Theori bidali zizkion 800 gutun inguru. 800 horietatik Jo van Gogh Bonger, Vincenten koinata, alegia, argitaratu zituen 1914 / 1915 urteetan ongi merezitako errekonozimendua zabalduz.
- ❑ Zenbat iraungo zuen ere aipatu zuen idatzitako gutun batean: *“Berandu hasi nintzen marrazkiak egiten, eta gainera, ez dut uste 6 urte baino gehiago bizirik emango ditudanik; 10 gehie- nez...”*
- ❑ 1888an pintatu zuen “Mahasti gorrixka” koadroa 400 frankotan saltzea lortu zuen. Saldu zuen koadro bakarra izango zen.
- ❑ Ondokoak dira garestien saldu diren obrak:

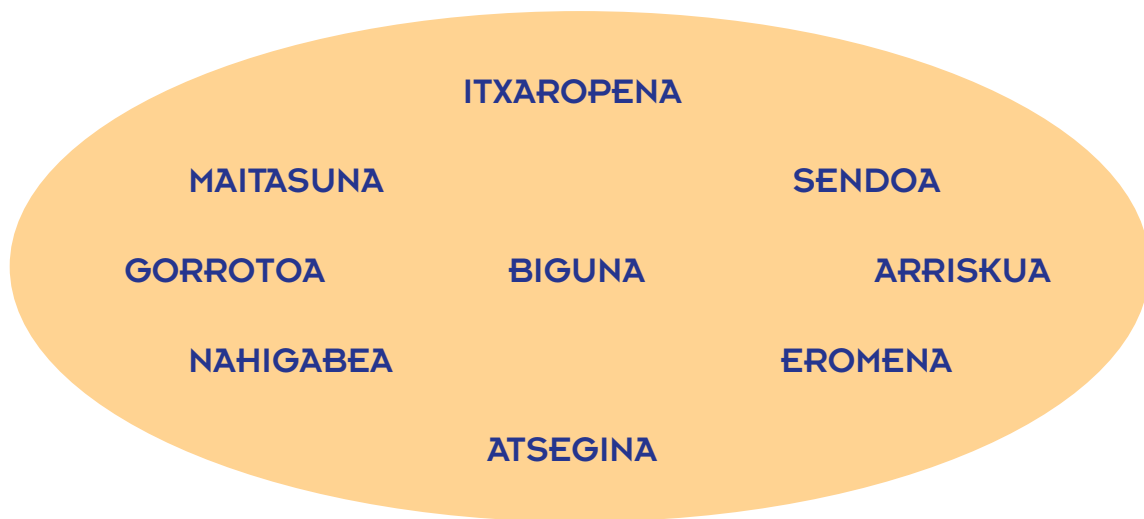
- “Gachet doktorearen erretratua”, 1990: 75.000.000 \$.
- “Autorretratua”, 1998: 71.000.000 \$.
- “Lirioak”, 1987: 49.000.000 \$.
- “14 Ekilore”, 1995: 36.225.000 \$

2

Entzun duzue, bada, adituek koadroari buruz esan dutena; auskalo Van Goghek hori adierazi nahi ote zuen. Dena den, Theo bere anaiari honela idatzi zion koadro horren kontura: *“Natura hila Bibliarekin izeneko koadroa bidali nahi dizut. Larruz enkuadernaturiko Biblia sendoa du erdian... Aitaren batean egin dut; egun bakar bat behar izan dut amaitzeko...”* Ez du besterik aipatzen. Beraz, bakoitzak nahi duena pentsa dezala.

- Ezagutzen edo gogoan al duzu Van Goghek pintaturiko antzeko koadrorik, nolabaiteko mezua edo sinbologia duten horietakoa? Esan non edo zein museotan ikusi zenuen, norena den... Jakingo al zenuke koadroa azaltzen?
- Hemen dituzun hitzetatik bat aukeratu eta paper batean irudikatzen saiatu behar duzu, marrazkia eginez. Aizu, ez dizugu eskatzen sekulako artelana egin dezazun!

- Irakasleak marrazki guztiak paretetan itsatsi ondoren, idatzi marrazki bakoitzaren parean —zurean izan ezik, noski— egileak nolako hitza irudikatu nahi izan duen.
- Erakusketa amaituta, ikusi arrakasta izan duzun; ikusi zenbatek ipini dizun hasieran aukeratu duzun hitza. Bejondeizula!
- Kritiken biktima izan bazara, orain duzu aukera zure obraren oinarri eta azalpena egiteko.

ATAZA: BILTZEN GINENEKOA

2. GERARTA AINGERU ETA BESTE

Jakintsu edo filosofo batek zera esan zuen: familia inposatutakoa dela eta lagunak, aldiz, pertsona bakoitzak aukeratuak direla. Eta agian ez zaio arrazoirik falta. Izan ere, familiak izena inposatzen digu, eta izenarekin batera goitizena ere jasotzen dugu askotan. Horixe izango da ataza honetako ardatzetako bat.

Nik Tiburcia
bataiatzen zaitut
Aitaren eta
Semearen eta
Espiritu Santuaren
izenean

Ez, ez!

1

- Beheko koadroa bete behar duzu, baina oraingoan guztiok guztiona irakurri ahal izateko folio batean eta letra handiz idatziko dituzu eskatzen zaizkizun datuak.

A	Gustura nago jarri zidaten izenarekin: BAI / EZ
B	Nire izena(r)engandik jaso nuen (aiton-amona, aita-ama, osaba-izeba...) Familiako inorengandik ez bada, zergatik ipini zizuten?
C	Izena aldatzekotan jarriko nioke neure buruari (aukera bat baino gehiago jar dezakezu, nahi izanez gero).
D	Seme-alabak (edo seme-alaba gehiago) izango banitu izenak jarriko nizkieke.
E	Ez ditut batere gustuko ondoko izenak:
F	Ondoko pertsonaia famatuek nirea bezalako izena dute:
G	Entzun ditudan izenik bitxiak honako hauek dira:
H	Hau da nire izenaren jatorria :

- Itsatsi paretan zurea eta irakurri gainontzeko ikaskideek idatzitakoak. Irakurri ahala, idatz itzazu datu deigarriak beste orri batean: adibidez, izen bitxiak, pertsona baten jatorria... Ondoren, zure apunteak denen aurrean komentatuko dituzu.
- Izenekin aritu ostean, goitizena edo ezizena aipatu behar ditugu ezinbestean. Ondoko galdera hauek gidoi gisa erabilita mintzatuko gara.

- Baduzu zuk edota familiak goitizena?
- Axola dizu jendeak zure goitizenez deitzeak?
- Goitizena guztiek dute istorioa edo jatorria: behin aitona ez dakit zer egin zuelako, halakoa zelako eta abar. Zein da zurearena?
- Goitizena ez badaukazu, aipatu ezagutzen duzun baten bat.
- Askotan animalien izenak erabiltzen dira goitizentzat pertsonak nolakoak diren azaltzeko, bai kanpoko itxura kontuan hartuta bai izaera. "Astoa", kasu, bi esanahi ezberdin adierazteko: oso argia ez den pertsona edota neurrigabeko indarra erabiltzen duena. Aipatuko al dituzu beste batzuk?

"CHARLOT"

"LA FARAONA"

""DROGAS""

- Orain, hirunaka jarrita, alboan duzuen taldeko kideei goitizena asmatzen ahaleginduko zarete. Asmatzeaz gainera, zer hartu duzuen kontuan azaldu beharko duzue, labur bada ere.
- Istorio politak asmatu dituzuelakoan gaude, baina aukeratu edo aipatu behintzat asmatutakoen artean zein diren ikaskide jakin bat(zuk) ondoen deskribatzen d(ituz)ten goitizena(k).

2

- Arestian izenen kontura mintzatu garenean, izen bitxiak edo arraroak aipatu ditugu. Horietako batzuk ez dira onartzen erregistroan hainbat arrazoiengatik: zakarrak direlako, pertsonen duintasuna kaltetzen dutelako, inon agertzen ez direlako, etab. Ezagutzen dituzue halako kasuren bat, hau da, izen jakin bat jartzeko arazoak izan dituzten pertsonak? Nola izan zen kontua? Ezagutzen al duzu erregistroak eskatzen dituen baldintzak?
- Benetako istorio bat entzungo duzu jarraian, "Naiz" izena alabari ipini nahi ziotenaren guraso batzuen kasua. Entzun arretaz.
- Lehenbiziko zati horretan entzun ahal izan duzunez, oztupo guztien gaineratik bada irtenbide jakin bat. Baina zein izan daiteke irtenbide hori izena legalizatzeko? Elkartu ikaskideekin eta egin itzazue horren inguruko hipotesiak.
- Segidan, gaiaren bigarren zatia entzungo duzue ea zuen proposamenarekin bat datorren.
- Egindako istorio guztiak entzun ondoren, erabaki ezazue zein narraziok asetzen dituen ondoen erregistroko jendea izen hori legaliza dezan.

Erakunde autonomiaduna
Organismo Autónomo del

